Reacties op het Koersdocument voor de Omgevingsvisie gebundeld en beantwoord

25 mei 2021

Inhoud

1 Reacties op het Koersdocument Omgevingsvisie via social media 2

2 Reacties via SamenHattem.nl 9

3 Reacties op het Koersdocument voor de Omgevingsvisie via mail 16

4 Verslag bespreking Koersdocument met koepelorganisaties Hattem 33

5 Verslag bijeenkomst met collega-overheden over Koersdocument Hattem 36

Bijlage 1: Aanvullende reactie VLMH 39

Bijlage 2: Reactie en vragen op concept Koers Omgevingsvisie, D66 45

Bijlage 3: Nagekomen reacties 54

Participatieraad 54

Powered by Hattem 55

1 Reacties op het Koersdocument Omgevingsvisie via social media

Naam	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoorden
Stelling	'Als we gezondheid en bewegen echt serieus nemen moet Hattem fors investeren in betere sportvoorzieningen.'		
(1) Reacties anoniem gemaakt. Nummers worden herhaald als dezelfde persoon vaker gereageerd heeft. Organisaties worden wel met naam genoemd.	(Huur)woningen, supermarkt en treinstation	Oneens, zie Twitter. Betaalbare (huur) woningen, een derde supermarkt en een treinstation. Dat zijn uitgaven die meer importantie hebben.	Heldere reactie. In het Koersdocument hebben we woningbouw en energietransitie benoemd als de grootste opgaven voor Hattem. Betaalbare koop en huurwoningen zijn belangrijke elementen in de woningbouwprogrammering. Daarnaast bouwen we woningen voor senioren. Dit laatste type woning zal zorgen voor doorstroming, waarmee de hele woningmarkt weer in beweging komt. De wens voor een derde supermarkt is bekend en daar wordt ook aan gewerkt. En beter Openbaar Vervoer is ook zeker wenselijk, zeker als we gaan bouwen voor de regio. Daar zetten we ook op in. Of een treinstation (met de nabijheid van Zwolle en Wezep) de beste oplossing is dat is nog de vraag.
(2)	Veilig viswater	Investeren in veilig viswater voor jong en oud, zorgen dat o.a. invalide vissers ook naar de waterkant kunnen, schone watergangen en veilige en strontvrije oevers zodat sociale controle ook mogelijk is voor onze jeugdvissers. Als er nu een kind in het water valt ziet niemand dat, hier speelt ook het waterschap met oogkleppen op een zeer belangrijke rol	De visrechten worden door de gemeente verpacht aan de hengelsportvereniging. Die is vervolgens verantwoordelijk voor de veilige en toegankelijke inrichting van de visplekken.
(3)	Buitenzwembad	Vandaar natuurlijk ook een zwembad zonder recreatie-mogelijkheden buiten. De gemeente heeft wederom de plank mis geslagen en dit zal ook nooit veranderen.	We herkennen de behoefte aan watergebonden recreatiemogelijkheden in Hattem. Heropening van het buitenzwembad in zijn oorspronkelijke vorm is niet voor de hand liggend. Maar er zijn mogelijkheden voor verbetering van de inrichting van het terrein van het voormalige buitenzwembad. We staan open voor voorstellen die passen in de omgeving en kunnen rekenen op een breed draagvlak.

Naam	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoorden
(4)	Investeren in sport als het nodig is	Investeren indien noodzakelijk, maar niet fors. Dit gaat samen met ook investeren op gezonde voeding en levensstijl. Dus en/en.	Dit is ook ons vertrekpunt. In het algemeen zijn de sportvoorzieningen in Hattem prima op orde en is een grootschalige investering niet nodig. Wel willen we meer aandacht besteden aan het beweegvriendelijk maken van de openbare ruimte. Gezoende voeding en leefstijl is in eerst instantie ieders eigen verantwoordelijkheid al proberen we wel jongeren daarbij te ondersteuningen via het de aanpak JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht). De JOGG aanpak richt zich op het gezond maken van de verschillende omgevingen van een kind. De buurt/leefomgeving ook één van deze omgevingen van een kind. In de gezondheidsnota van de gemeente Hattem is de gezonde leefomgeving ook één van de speerpunten. Er is in toenemende mate aandacht voor het beweegvriendelijk inrichten van de openbare ruimte. Voorbeeld hiervan is de 'beweegboulevard' welke naast het nieuw te bouwen IKC in de Woonzorgzone Geldersedijk ontwikkeld gaat worden.
(5)	Gezonde voeding	Juist ook die gezonde voeding meer in de binnenstad laten terugkomen.	Gezonde voeding is – naast bewegen –heel belangrijk voor een goede gezondheid en om gezondheidsklachten te voorkomen. Via de aanpak JOGG proberen we jongeren te stimuleren gezond te eten en te bewegen. Het beleid is er dus vooral op gericht om inwoners in beweging te krijgen en gezonde(re) keuzes op gebied van voeding te laten maken. Er is geen specifiek beleid op het meer terug laten komen van gezonde voeding in de binnenstad.
Stelling	Hattem hoeft de komende jaren geen aandacht te besteden aan kunst en cultuur, dat is in Hattem prima op orde.		

Naam	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoorden
(6)	Veel aandacht voor musea	Geen aandacht? Zou juist zeggen veel aandacht zodat de musea aantrekkelijk kunnen blijven. Niet alleen aantrekkelijk voor de inwoners van Hattem, maar vooral de dagjesmensen die de musea aantrekken en vervolgens de terrassen bezetten en aankopen doen in het stadje.	We denken dat we een prima aanbod hebben met onze fraaie binnenstad en musea. We voorzien geen grote nieuwe ontwikkelingen. Al vragen de bestaande voorzieningen wel onze aandacht vanwege de impact van de corona-pandemie.
Stelling	Stelling: Windmolens passen prima in Hattem, maar alleen in de polders en dichtbij de snelwegen		
(7)	Geen windmolens en zonneparken	Geen windmolens en zonneparken! De IJsselcentrale is gesloopt er is energie genoeg en nu komen de windmolens en zonneparken dichterbij. Terwijl Harculo nog in bedrijf kon wezen. Grote zonde dat dit weg is	In het verlengde van het Klimaatakkoord van Parijs hebben we de ambitie uitgesproken om energieneutraal te worden als land. Via regionale samenwerking (RES) proberen we ook die doelstelling voor Hattem te bereiken. Zon en wind zijn daarvoor op dit moment de beste opties, naast warmte uit afvalwater, de bodem (geothermie) en oppervlaktewater. Waarbij voor windmolens geldt dat die vanwege de Natura2000 status van de Veluwe en delen van de uiterwaarden van de IJssel met de huidige regelgeving lastig gerealiseerd kunnen worden. Zon op dak is de beste optie, maar we zullen aanvullend ruimte moeten zien te vinden voor zonneparken en deze zo zorgvuldige mogelijk inpassen in het landschap. De mogelijkheden voor zonneparken en windmolens verkennen we in het kader van het MER (milieu-effectrapport)
(4)	Zonneparken	Eens maar maak een combi met zonneparken. Mijns inziens wel ruimte voor in de gemeente Hattem	Zie hiervoor, beantwoording van reactie (7)
(9)	Windmolens	Prima, volop mogelijkheden op H2O en langs de A28. Hoog tijd dat ook Hattem een bijdrage gaat leveren om klimaatopwarming tegen te gaan.	Zie hiervoor, beantwoording van reactie (7)

Naam	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoorden
(10)	Geen windmolens en zonneparken	Géén windmolens en geen lelijke zonneparken. Vreemd particulieren worden gevraagd om de tuin niet teveel te bestraten en zoveel mogelijk groen te houden en aan de andere kant bouwen we alles gewoon lekker propvol met lelijke troep	Zie hiervoor, beantwoording van reactie (7)
(11)	Geen windmolens	Nee geen windmolens! Echt zonde van het mooie landschap	Zie hiervoor, beantwoording van reactie (7)
(12)	Geen windmolens	Totaal niet rendabel de onderhoudskosten wegen totaal niet op tegen de energie opbrengst. Om nog maar te zwijgen over de horizon vervuiling.	Zie hiervoor, beantwoording van reactie (7). Wat de kosten van windenergie (en ook zonne-energie) betreft zien we dat door technologische ontwikkelingen duurzame energie steeds goedkoper wordt.
(13)	Geen windmolens in Hattem maar op zee en zon op dak	Volledig mee eens! Met dezelfde investering levert een molen op zee veel meer rendement op. Bovendien is er (met name op daken. Óók van gemeentelijke gebouwen) méér dan genoeg ruimte.	Zie ook antwoord op reactie (7) en (12). Er zijn inderdaad nog veel mogelijkheden voor zonnepanelen op daken. Daar wordt in samenwerking met PoweredbyHattem ook hard aan gewerkt. Maar dat zal niet toereikend zijn voor onze energiebehoefte. En er zijn ook mogelijkheden voor rendabele duurzame energie op land. De landschappelijke inpassing van windmolens en zonneparken is wel steeds een belangrijk vraagstuk.
(14)	Geen windmolens maar kernenergie	Nou dus helemaal niet, horizon vervuiling is het, net zoals die grote zonnepaneel parken. Doe even normaal en ga over op kernenergie, gelukkig mag die discussie weer na de grootste blunder van heb ik jou daar met die bio-centrales.	Zie antwoord op reactie (7) en (12). De mogelijkheden voor kernenergie zijn inderdaad recent weer benoemd door een aantal politieke partijen. Het duurt echter circa 10 jaar voordat een centrale kan worden gebouwd en de kosten voor kernenergie zijn op dit moment hoger dan die voor zonne- en windenergie.
(15)	Geen windmolens	Zet de windmolens maar in de Noordzee. En voordat we parken met zonnepanelen bouwen moet eerst het elektriciteitsnetwerk worden verbeterd..	Gezien de grote energiebehoefte zal het een kwestie zijn van het één doen en het ander niet laten. Het klopt inderdaad dat het elektriciteitsnetwerk moet worden verbeterd om decentrale energiewinning op grotere schaal mogelijk te maken. Daar wordt op dit moment ook al hard aan gewerkt.

Naam	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoorden
(16)	Geen windmolens maar zon op dak (Triada)	Allemaal prima als ze maar niet te dicht bij jullie huizen komen te staan. Zo kan ik ook zeggen prima. Totdat je zo'n ding in je achtertuin krijgt. Laat bijvoorbeeld Triada de huurwoningen voorzien van zonnepanelen. Alle beetjes helpen.	Zie het antwoord op de reactie (7) en (12). Natuurlijk moeten we zorgen voor een zorgvuldige inpassing van zonneparken en eventuele windmolens. En inderdaad bestaande daken, ook die van Triada, bieden goede mogelijkheden.
(17)	Geen windmolens en zonneparken	Absoluut geen windmolens en zonneparken. Gebruik dat geld maar om zonnepanelen op daken te leggen van alle huizen in Hattem en deze tevens goed te isoleren. Is goed voor het welzijn van de mens, geen lelijke parken en windmolens, goed voor het milieu ,minder gas en elektriciteitsverbruik en goed voor de portemonnee van de Hattemers want hun energienota gaat omlaag.	Zie het antwoord op de reactie (7) en (12). Uiteraard moeten we zorgen voor een zorgvuldige inpassing van zonneparken en eventuele windmolens. En inderdaad bestaande daken, ook die van Triada, bieden goede mogelijkheden. Met de kennis van nu zullen we echter niet zonder zonneparken kunnen voorzien in onze energiebehoefte.
(18)	Geen windparken voor buitenlandse investeerders	En alle subsidiegelden weg laten stromen naar buitenlandse investeerders? Omgekeerde wereld	Er zijn recent in de media inderdaad enkele voorbeelden genoemd van windparken die met subsidie zijn gerealiseerd en vrijwel alle stroom leveren aan één buitenlandse investeerder. Dat is in Hattem niet aan de orde.
(19)	Geen windmolens	We krijgen al een lelijk hotel op H20, krijgen we dan ook nog windmolens	Zie het antwoord op de reactie (7) en (12). Zon, wind en warmte zijn op dit moment de meest concrete mogelijkheden voor duurzame energiewinning
(20)	Wel windmolens	Doen	Zie het antwoord op de reactie (7) en (12).
(21)	Geen windmolens	Nee, nee en nog eens nee	Zie het antwoord op de reactie (7) en (12).
(22)	Geen windmolens	Zie steeds meer van die lelijke zonneparken en windmolens .zonde van ons uitzicht en natuur ik ben geen voorstander !	Zie het antwoord op de reactie (7) en (12).
(23)	Geen windmolens	Nee, GEEN windmolens	Zie het antwoord op de reactie (7) en (12).

Naam	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoorden
(24)	Opwarming van de aarde	Hattem tegen opwarming van de aarde. Allemaal de koelkast open zetten!	Zie het antwoord op de reactie (7). Ook in Hattem zullwen we onze bijdrage moeten leveren aan de klimaat-doelstellingen
Via Twitter ontvangen			
(25)	Vliegverkeer Lelystad Airport	**@gem_Hattem** #omgevingsvisiehattem Wordt ook rekening gehouden met gevolgen vliegverkeer op Lelystad? En vestiging treinstation in Hattem	Samen met onze buurgemeenten hebben we een actieve lobby tegen de komst van de vliegroutes van Lelystad Airport. We volgen de ontwikkelingen rondom Lelystad Airport en het vliegverkeer intensief en reageren waar mogelijk. En verbetering van het Openbaar Vervoer is een belangrijke doelstelling voor de Omgevingsvisie, helemaal als we substantieel woningen gaan bouwen voor de regionale behoefte. Het is wel de vraag of een extra treinstation (met de nabijheid van Wezep en Zwolle) de beste oplossing is.
(25)	Geluidbelasting A28 en A50 en avondklok	Wat betekent de geluidbelasting van de A50 en A28 voor de gezondheid van inwoners van Hattem. En hoe wordt de avondklok ervaren. Geeft dat gezondheidswinst? **@gem_Hattem** #omgevingsvisiehattem	Algemeen bekend is dat geluidoverlast van invloed kan zijn op de gezondheid van mensen. Vaak blijkt dat constant achtergrond geluid, zoals dat van een snelweg, niet als heel hinderlijk wordt ervaren. Dat neemt niet weg dat we de geluidbelasting van de snelwegen meenemen in het milieu-onderzoek voor de Omgevingsvisie. De avondklok is voor iedereen een beperking van de vrijheid. Wellicht dat er de komende tijd onderzoek wordt gedaan naar de eventuele (negatieve/positieve) gevolgen. Daar hebben we nu geen zicht op.
(25)	Supermarkten als distributie-centrum	Kun je de supermarkten uitbreiden tot distributiecentra voor voeding, staddistributie, pakketpost et cetera. **@gem_Hattem** #omgevingsvisiehattem	Dat zien we eigenlijk in de praktijk al gebeuren met supermarkten die al een functie hebben als postkantoor.

Naam	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoorden
(25)	Betaald parkeren	Kan door het betaald parkeren invoeren in heel Hattem de automobiliteit wat teruggedrongen worden en vervangen door lopen? **@gem_Hattem** #omgevingsvisiehattem	Hattem wil in het algemeen een gastvrije stad zijn voor de eigen inwoners en voor bezoekers. Betaald parkeren is dan een relatief zwaar middel om de automobiliteit te beperken. Wij zetten ons in voor goede voorzieningen voor langzaam verkeer, een autoluwe binnenstad en goede parkeervoor-zieningen aan de rand van de binnenstad.
(25)	Buitenbad heropenen	Waarom kan alleen het buitenbad niet weer heropend worden als vrijwilligersbad **@gem_Hattem** #omgevingsvisiehattem	Heropening van het buitenzwembad in zijn oorspronkelijke vorm is niet voor de hand liggend. Maar er zijn mogelijk-heden voor verbetering van de inrichting van het terrein van het voormalige buitenzwembad. We staan open voor voorstellen die passen in de omgeving en kunnen rekenen op een breed draagvlak.
(25)	Laadvisie (laadpalen)	De gemeente moet dit jaar ook een laadvisie opstellen en die moet worden kort gesloten met de Omgevingsvisie.	Hattem gaat inderdaad aan de slag met een laadvisie (regionale aanpak). Met de elektrificatie van de auto zal ook in Hattem de behoefte aan laadvoorzieningen groeien. Dat is eigenlijk al te beschouwen als een autonome ontwikkeling die in de Omgevingsvisie geen extra aandacht vraagt.
(25)	Auto als energie-opslag	**@gem_Hattem** #omgevingsvisiehattem wordt er ook rekening gehouden met de inzet in Hattem van elektrische auto's als tussen opslag voor duurzaam opgewekte stroom?	Technisch kan het, maar het is vooral aan de netbeheerders om te bepalen wanneer en hoe deze ontwikkelen gebruikt kunnen worden voor optimaliseren van het gebruik van het elektriciteitsnetwerk
(26)	Ruimte houden voor groen en volkstuintjes, zonnepanelen in de Waa	**@gem_Hattem** Hofjeswoningen op gebouw Palet prima idee, maar laat volkstuintjes enz. intact. Deze zogenaamde groene moet niet volbouwen. Drijvende zonnepanelen in de Waa is dan een beter idee. **@gem_Hattem** @rtvhattem	Het is zeker belangrijk om ruimte te houden voor groen in de stad. Voor zonnepanelen gaat onze voorkeur vooralsnog uit naar zonnepanelen op daken en ruimte voor zonnevelden/ parken buiten de bebouwde kom. De Waa is een waardevol stukje groen in Hattem waar we zorgvuldig mee om willen gaan.
(1)	(Huur)woningen , supermarkt en treinstation	Betaalbare (huur) woningen, een derde supermarkt, een treinstation...	Zie ook beantwoording reactie via Facebook

Naam	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoorden
(1)	Ziekenhuis in Hattem	Een ziekenhuis. Want in Hattem ben je afhankelijk van Zwolle. Een flink en ruim stadswaardig hotel. Al zijn dat dingen die je in mijn ogen niet voorop moet stellen qua importantie.	We kunnen ons in Hattem gelukkig prijzen met een topziekenhuis op zeer korte afstand in Zwolle. Een ziekenhuis is Hattem zal daar qua kwaliteit van de zorg weinig aan toe kunnen voegen. Wel zullen steeds meer kleine behandelingen dichtbij in de huisartsenpraktijk kunnen plaatsvinden
Havo Hattem (27)	Winkels centreren in de binnenstad	Winkels centreren in onze mooie binnenstad	De binnenstad blijft in het Koersdocument het sociaal, economisch en toeristisch hart van Hattem. We verwachten wel dat het aanbod onder invloed van het online winkelen wat kleiner wordt. Het centreren van winkels is dan van belang. Al zal er voor meer grootschalige voorzieningen zoals een supermarkt ook buiten het centrum gekeken worden voor een passende plek.

2 Reacties via SamenHattem.nl

Naam	Samenvatting	Volledige reactie	Beantwoording
(25)	Duurzame mobiliteit	Wordt rekening gehouden met het elektrificeren van de auto mobiliteit? Worden er laadpleinen voorzien en wordt tegen gegaan dat er overal geparkeerd kan worden? Worden auto's straks uit woongebieden geweerd?	Uiteraard houden we rekening met de elektrificatie van de automobiliteit. Dat is inmiddels te beschouwen als een autonome ontwikkeling. Dat betekent dat er stap voor stap ook meer laadpalen zullen verschijnen in de openbare ruime. Dit werken we via een regionale aanpak uit in een laadvisie voor Hattem. Het weren van auto's uit woongebieden is geen concreet voornemen. Wel zullen we de komende jaren in de binnenstad meer ruimte geven aan voetgangers en fietsers.

Naam	Samenvatting	Volledige reactie	Beantwoording
(28)	Hattem leefbaar houden door minder geluid van snelwegen	Voor de corona omstandigheden is de groei de auto- en vrachtwagen bewegingen rondom ons op de snelwegen erg toegenomen. Ondanks de tijdelijke Corona omstandigheden is bij de AH nu nog de geluiden van de snelwegen erg goed hoorbaar (vooral 's morgens en 's avonds). Om Hattem leefbaar te houden in de toekomst is het erg wenselijk om de geluiden van de snelwegen te verminderen (vooral geluid van de A28). Wat kan/gaat Hattem hier aan doen?	Het is nog niet duidelijk hoe het verkeer zich na corona zal ontwikkelen. De verwachting is dat er meer thuis gewerkt gaat worden. Dat er minder sprake zal zijn van een ochtend- en avondpits en het verkeer zich meer over de dag zal spreiden. In het kader van het milieu-onderzoek zullen we ook de geluidscontouren van de snelwegen. Voor eventuele nieuwe woongebieden zullen we bij de bouw maatregelen moeten nemen. Als blijkt dat in bestaande woongebieden normen over-schreden worden zullen we overleggen met Rijkswaterstaat over passende maatregelen.
(29)	Wordt de bijeenkomst ook opgenomen om later terug te kijken?	Wordt de bijeenkomst ook opgenomen om later terug te kijken?	Ja, de bijeenkomsten van 4 en 11 maart zijn opgenomen en terug te kijken via samenhattem.nl. Ook is (binnenkort) een samenvatting van een paar minuten beschikbaar.
(30)	Tiny houses en zelfvoorzienend wonen	Hoi, Komt er binnen Hattem ook ruimte beschikbaar om zelfvoorzienend te wonen in een eigen gebouwd Tiny house? Daar is veel vraag naar. Zowel sociaal, maatschappelijk als ecologisch zeer aantrekkelijk. grtz, Susanne	Er is in meerder reacties aandacht gevraagd voor experimentele en vernieuwende vormen van woningbouw zoals bijvoorbeeld (knarren)hofjes, woonboten op de Waa (zie reactie D66 (38), 25). We zullen in de Omgevingsvisie aangeven dat we bij de invulling van toekomstige woonlocaties openstaan voor initiatieven voor experimentele / bijzondere vormen van woningbouw.
(31)	Verplichting zonnepanelen op nieuwe huizen?	Is dit mogelijk in de nabije toekomst, nu mensen zelf geen onvoldoende initiatieven nemen?	Voor nieuwe woningen is een landelijke energie-prestatienorm die is voor ons leidend bij nieuwbouw-ontwikkelingen. Dit betekent dat vrijwel altijd een aantal zonnepanelen wordt opgenomen. Er is vaak ruimte voor

Naam	Samenvatting	Volledige reactie	Beantwoording
			meer zonnepanelen, dat willen we niet verplichten maar wel stimuleren.
(31)	Zonnepanelen op daken en isolatie	Wat doet de Gemeente Hattem om mensen/bedrijven te stimuleren om hun daken beschikbaar te stellen voor zonnepanelen en hun huizen te isoleren?	Het stimuleren van zonnepanelen doen we in Hattem vooral via PoweredbyHattem. Waar nodig en mogelijk trekken we samen op om inwoners en ondernemers te informeren over de voordelen van zonnepanelen (o.a. via Veluwe duurzaam, het duurzaamheidsloket). Ook werken we aan goede voorbeelden, zoals de gemeentewerf.
(32)	Volbouwen van Hattem	We moeten erg oppassen dat we Hattem niet gaan volbouwen. Probeer het karakter van Hattem te behouden. Oud voor nieuw en dan een klein beetje meer, wat meneer Schimmel voorstelt lijkt me de goede insteek.	Uit de discussie tijdens het webinar op 4 maart en gesprekken met maatschappelijke organisaties en overheden op 18 en 25 maart blijkt dat er twee kanten zijn aan de medaille. Enerzijds de grote behoefte aan woningen in Hattem en de regio. Anderzijds de mogelijkheden om op een goede manier in Hattem in te passen. Via herontwikkeling van het Veen en andere locaties in Hattem kunnen we prima in de eigen behoefte voorzien (600 woningen). Alleen in het maximale scenario (1500 woningen) moeten we locaties zoeken buiten de bebouwde kom. De mogelijkheden en effecten verkennen we in het kader van het MER (milieu-effectrapport).
(25)	Woningbouw op terrein het Palet	Kunnen we straks het terrein van het Palet en de Emmauskerk en de achterliggende volkstuintjes gebruiken voor woningbouw. Denk aan appartementen en een vorm van woningbouw zoals een Knarrenhof. Eventueel met woonboot villa's op de Waa?	In de Omgevingsvisie zullen we bepalen hoeveel woningen we de komende 20 jaar willen bouwen. Voorlopig kunnen we daarbij vooruit met de herontwikkeling van het Veen en andere locaties van b.v. scholen die op een nieuwe locatie samen verder gaan in de Integrale Kindcentra. Parallel zullen we in de Woonvisie meer in detail aangeven welk type woningen we in welke aantallen nodig denken te hebben. Ook zullen we stap voor stap verkennen welke locaties daarvoor in aanmerking komen.

Naam	Samenvatting	Volledige reactie	Beantwoording
			Zoals hiervoor aangegeven staan we open voor experimentele en bijzondere woonvormen. Zoals hiervoor aangegeven is de Waa een waardevol stukje groen in Hattem. Nieuwe woonontwikkelingen daar liggen niet voor de hand.

Naam	Samenvatting	Volledige reactie	Beantwoording
(33)	Van der Valk niet hoger maar breder!	De gemeente is nu bezig met de procedure rond de wijziging van het bestemmingsplan voor de vestiging van Van der Valk op H2O. Hierbij wil men toestaan dat er een wolkenkrabber van 45 meter gebouwd kan worden. Dit gebouw zal het overwegend vlakke landschap met laagbouw compleet gaan domineren. Het idee van Van der Valk is om van heinde en ver zichtbaar te zijn en dat is nou net wat je in dit kwetsbare landschap niet moet willen. Je krijgt met zo'n toren het zelfde effect als de ABN toren net over de brug A28 Zwolle. In een grote stad past deze maat, maar niet in de omgeving van een klein stadje als Hattem! Eeuwig zonde als we dit gaan toestaan. Bedenk ook goed dat met name een hotel in de avond en nacht in bedrijf is! Dit betekend dus een lichtgevende toren die de horizon gaat vullen! Mijn idee: gaan niet de hoogte in maar hou hem zoals het bestemmingsplan nu toestaat max 25 meter hoog (is al flink hoog namelijk). De m2 die nodig zijn voor het hotel kan je dan in de breedte leggen. Hierdoor krijgt het gebouw ook nog een extra functie als geluidswal voor het geluid van de A28! Ben je hier mee eens, maak dan vooral bezwaar in de procedure die nu loopt! Ik hoor graag jullie mening? (foto is voorbeeld van een vd valk hotel in de nacht)	Voor het Van der Valk hotel loopt inmiddels een bestemmingsplan procedure. We verwijzen dan ook vooral naar die procedure. De Omgevingsvisie heeft daar geen invloed op. De plaatsing van het gebouw heeft naar verwachting geen invloed op het geluidsniveau voor woningen in Hattem.

Naam	Samenvatting	Volledige reactie	Beantwoording
(34)	Hoogspanningsleiding onder grond	Als je van de A50 Hattem in rijdt dan zie in meteen de lelijke hoogspanningsleidingen. Deze kunnen ondergronds worden aangelegd, zelfs met subsidie(!) Waarom is er alleen gekozen voor het stuk waar de gemeente woningen en bedrijven kan bouwen en niet voor het gehele traject vanaf de snelweg A50. Dit biedt meer mogelijkheden en is ook beter voor de bewoners van de woningen die ernaast of eronder zijn gebouwd v.w.b. risico's t.a.v. gezondheid etc. Het enige nadeel zijn de kosten(?) verder zie ik alleen maar voordelen.	Het is duidelijk dat de hoogspanningsmasten afbreuk doen aan het mooie Hattem. We hebben ons dan ook flink ingespannen om deze ondergronds te krijgen. Dat lijkt voor het deel binnen de bebouwde kom te lukken. Daarvoor is inderdaad ook subsidie beschikbaar. Voor de leidingen buiten de bebouwde kom is geen subsidie beschikbaar. De kosten van het ondergronds brengen lopen in de miljoenen Euro's en zijn voor onze gemeente redelijkerwijs niet op te brengen.
(35)	Buurt ontmoetings-ruimte	Is er mogelijkheid om een "buurthut" te bouwen door en voor de buurtbewoners? Bijvoorbeeld een earthship (aardehuis) of een houten zeshoekige hut met grasdak. Doel: elkaar ontmoeten, welzijn, betere contacten met de buurt. Activiteiten voor de buurt.	Ruimte bieden voor ontmoeting is belangrijk voor de gezondheid en het welzijn van onze inwoners. Dat geldt niet alleen voor gebouwen, maar ook voor voorzieningen in de openbare ruimte, zoals bankjes, speelplekken, parkjes et cetera. We denken dat Hattem wat dat betreft beschikt over goede voorzieningen en denken eerder aan kleine nieuwe voorzieningen in de openbare ruimte dan aan nieuwe gebouwen. Maar als een groot deel van de buurt zich hard wil maken voor een buurthut, dan zien we uw voorstel graag tegemoet.
(36)	Het kan groener	Hattem is een kleine stad met een grote buur. We leven in het groen. Het klimaat probleem en de wereld vragen om duurzame en circulaire oplossingen. Waarom maken we van Hattem geen voorbeeldstad. Zeer ambitieuze richtlijnen voor alles wat nieuw gebouwd wordt. En dat kan ook nu echt al betaalbaar en zonder concessies te doen aan comfort. Door het scherp neer te zetten lok je de frontrunners naar je stad toe en versterk je de kracht	We hebben in Hattem duurzaamheid hoog in het vaandel. En voor nieuwe gebouwen gelden stap voor stap steeds strengere landelijke energieprestatie-normen. Wat klimaat betreft hebben we het voordeel dat we al een groene gemeente zijn. Maar ook dan hebben we nog een flinke opgave in vergroening van de binnenstad en andere woonwijken ook de hittestress te beperken en water-overlast/droogte te voorkomen. Dat doen we samen met het waterschap en vraagt al flinke investeringen.

Naam	Samenvatting	Volledige reactie	Beantwoording
		van de stad. Waar je als kleine gemeente groot in kunt zijn.	Aanvullend stimuleren we via de actie steenbreek en NK tegelwippen het vergroenen van erven, bedrijventerreinen en de openbare ruimte. Het zou mooi zijn als er op dat vlak ook een initiatief zou ontstaan, zoals PoweredbijHattem voor energie. Qua profilering hebben we als Hattem gekozen voor Hanzestad www.visithanzesteden.nl . We profileren ons vooral met onze rijke cultuurhistorie, fraaie groene omgeving en de mogelijkheden om prettig te wonen, werken en recreëren in Hattem
(37)	Reactie op (36)	Eens! En Hattem kan nog veel doen om groen binnen de bebouwde kom te accentueren en te versterken. Via deze links kom je bij onderzoeken waaruit blijkt dat Hattem ondanks haar prachtige ligging, qua groen en bomen in de leefomgeving/tuinen nog heel wat slagen te maken heeft. Dat levert alleen maar voordelen op qua waterberging, verkoeling, gezondheid en biodiversiteit en is gemakkelijk te realiseren. https://indebuurt.nl/eindhoven/gemeente/veel-tuinen-in-nederland-zijn-versteend-zo-zit-dat-in-eindhoven~90736/ https://indebuurt.nl/utrecht/nieuws/extra-warm-door-gebrek-aan-groen-in-utrecht-hoeveel-bomen-wijk~159295/?utm_source=instagram&utm_medium=instagramstory	Zie hiervoor antwoord op de reactie (36)

3 Reacties op het Koersdocument voor de Omgevingsvisie via mail

Naam en adres	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoord
(25) I	Aandacht voor ingrijpende veranderingen in mobiliteit en parkeren en de gevolgen daarvan voor laadinfrastructuur, inrichting en gebruik van de openbare ruimte, binnen-stedelijke distributie en opwekken van duurzame energie	Koersdocument Hattem: Samen op weg naar 2040. Mobiliteit en Elektriciteit Graag wil ik over alle onderwerpen en met name Samen Duurzaam, Binnenstad en Woongebieden opmerkingen maken. Het gaat mij met name om rekening te houden met wat voor mobiliteitsbehoefte er in 2040 kan zijn en hoe dit vooral qua energievoorziening duurzaam georganiseerd wordt. De **kernwoorden** zijn wat mij betreft: a) De nog op te stellen gemeentelijke beleidsnotitie laadinfrastructuur geeft kansen om duurzame mobiliteit te realiseren; b) Betalen voor het benutten van ruimte; extra belasten van vervuilende benutting; centraal parkeren en niet meer in de straat of tegen fors parkeertarief c) MAAS (mobility as a service); d) Ombouwen openbare parkeerterreinen, garagebedrijven en benzinestations tot overdekte laadpleinen met deelauto's, sedumdaken en zonnepanelen; e) Supermarkten (AH, Boni en Lidl?) worden omgebouwd tot distributieplaatsen voor voeding, stadsdistributie en afhaallocatie pakketten; f) Terreinen als van de Zaaier, de Bleek, de Haven/ locatie naast dierenarts, Randweg worden ingericht als laadpleinen en parkeerplekken voor deelauto's en auto's uit straten. Zodat er een maximale loopafstand van 300 meter tussen woonhuis en geparkeerde auto is.	Qua mobiliteit is er inderdaad veel in beweging qua elektrisch rijden, nieuwe vormen van openbaar vervoer, de organisatie van distributie in stedelijk gebied en niet te vergeten de elektrische fiets. Dit heeft er in het Koersdocument toe geleid dat we inzetten op duurzame mobiliteit met daarbij extra aandacht voor langzaam verkeer, omdat dit ook een belangrijke bijdrage aan de gezondheid (meer bewegen) kan leveren. a) De door u aangehaalde rekensommen zullen we in onze beleidsnotitie laadinfrastructuur uitwerken en vertalen in ramingen voor private en publieke laadvoorzieningen. b) We zien andere mogelijkheden om vooral in de binnenstad meer ruimte te creëren voor de wandelaar en fietser. Betaald parkeren is voorlopig niet voorzien. c) We volgen de ontwikkelingen op het gebied van MaaS en zullen daar op inspelen als zich kansen voordoen. Vooralsnog zetten we in op hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) d) Zie a, de combinatie met het opwekken van energie biedt zeker kansen maar daarvoor hoeven eigenaren/exploitanten niet te wachten op de Omgevingsvisie e) Supermarkten functioneren nu deels als zo, omdat ze ook de functie van postkantoor vervullen. Daarvoor zijn geen grote aanpassingen nodig via de Omgevingsvisie

Naam en adres	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoord
			f) Per locatie zal bekeken moeten worden wat de beste functie voor de toekomst is. Per wijk zal in de op te stellen laadvisie gekeken worden naar de verhouding privé / publiek laadvoorzieningen
		1. Hoeveel voertuigen zijn er nu en in 2040 in Hattem ? De hoeveelheid voertuigen (auto's, busjes, vrachtauto's etc.) die er nu op kenteken staan in Hattem is voor mij onbekend. Een grove schatting is rond de 10.000. Als in 2040 de autovloot vergaand geëlektrificeerd is, zijn er minimaal 7000 EV's (electric vehicle). De hoeveelheid stroom die deze EV's dagelijks willen afnemen schat ik op *?* In het kader van de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL) is berekend dat er in 2030 1,7 miljoen laadpunten nodig zijn. Uit de GO-RAL (Gelders Overijsselse Regionale Aanpak Laadinfrastructuur) van november 2020, blijkt dat er in 2020 42.000 laadpunten in Gelderland en Overijssel voor personenvoertuigen zouden zijn en voor 2030 is berekend dat er 300.000 zouden moeten komen. Ruim 7x zoveel voor alleen personenauto's. In Hattem waren er in 2020 *?* laadpunten (publiek en privé). Als dit ook verzevenvoudigd moet worden, komen we uit op *?* laadpunten. Dit kan gerealiseerd worden als privé thuislaadboxen, laadpleinen en laadpalen in de openbare ruimte en op 24/7 bereikbaar zijnde particuliere terreinen.	1) Zie reactie bij a
		2. Welke duurzaamheidsdoelen streeft Hattem na? Uit het Koersdocument komt een grote ambitie naar voren om een duurzame samenleving te worden en zijn. Een vitale en duurzame en gezonde stad. Klimaatadaptatie en duurzame mobiliteit worden benoemd. Net als sterke fysieke verbindingen.	2) Met de hiervoor geschetste ontwikkelingen is de mobiliteit volop in ontwikkeling en ontstaat er al verduurzaming. In aanvulling daarop zijn er ambities om in de binnenstad vooral ruimte te bieden voor fietsers en voetgangers. In de omliggende wijken voorzien we geen

Naam en adres	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoord
		Als we dit toepassen op de automobiliteit betekent het minder auto's, meer deelauto's, niet meer parkeren in de openbare ruimte (om te beginnen met de binnenstad) en volledig elektrificeren van de voertuigen. En het gaat om het benutten van nieuwe ontwikkelingen als zelfrijdende auto's, stadsdistributie en stoppen met bezorging tot aan de voordeur, om maar een paar opties te noemen. **3. Welke uitgangspunten gelden er voor gebruik van openbare ruimte?** Omdat er sprake moet zijn van het draaien aan diverse regelkranen om het gewenste duurzame mobiliteitsniveau te bereiken, wordt voorgesteld in te steken op een aantal uitgangspunten : a. Voor het gebruik van de openbare ruimte van de gemeente Hattem moet betaald worden. Naast de provinciale opcenten op de wegenbelasting, gaat er in heel Hattem betaald worden voor het parkeren in de openbare ruimte (straten, parkeerpleinen etc.). De inkomsten worden gebruikt voor het aanleggen van centrale parkeertorens (gecombineerd met deelauto's, en opwekking zonnestroom boven sedumdaken), laadpleinen en laadpalen incl. groen. b. Vervuilende voertuigen worden geweerd uit bepaalde wijken van Hattem en/of gedurende bepaalde uren in de avond/nacht. c. Bereikbaarheid moet op een innovatieve manier gerealiseerd worden. Met het vernieuwen van de straten van de binnenstad kan hiermee ervaringen worden opgedaan. **4. Welke kansen liggen er nu** Als de beleidsnotitie laadinfrastructuur opgesteld gaat worden, kan er samen met Liander en het bedrijfsleven nagedacht worden waar laadinfra het beste gerealiseerd kan worden en hoe dit de komende jaren gerealiseerd moet gaan worden.	ingrijpende aanpassingen van de openbare ruimte, anders dan dat waar nodig is vanwege klimaatverandering (hitte/wateroverlast) en/of gestreefd wordt naar vergroening. 3) Zie hiervoor, betalen voor parkeren/gebruik van de openbare ruimte wordt niet voorzien voor Hattem. Overlast door auto's (geluid, vervuiling) zal met de elektrificering al afnemen. 4) Zie hiervoor, nadere uitwerking volgt in de beleidsnotitie laadinfrastructuur. Het is lastig te voorzien wat de structurele gevolgen van de coronacrisis zullen zijn. Het zou mooi zijn als het aantal 'tweede auto's' zou dalen en het aantal

Naam en adres	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoord
		De inschatting is dat door het vaker thuiswerken er minder behoefte is aan tweede auto's. En als er betaald moet gaan worden voor parkeren op straat, zal het autobezit afnemen. Maar is er ook behoefte aan centrale plekken waar geladen en geparkeerd kan worden. Lang niet elk huis in Hattem beschikt over een eigen oprit (*zijn deze gegevens bekend bij de gemeente?*) Dus zal er naar de gemeente of bedrijven gekeken worden met parkeerterreinen die openbaar zijn of kunnen worden. Als ik door mijn oogharen kijk zijn er mogelijkheden om in de Gapers-landen laadpleinen met deelauto te realiseren op de binnenpleinen; kan de Bleek omgevormd worden tot 2 of 3 verdiepingen tellende parkeergarage met deelauto's en laadplekken en zonnepanelen; kunnen op termijn de benzinepomp terreinen van Shell en Total (*heeft de gemeente hieraan concessies verleend?)* eventueel met de naast gelegen parkeerterreinen van de garages van Oving en Ramaker omgebouwd worden tot laadplein of Parkeertoren met laadplein en deelauto plekken etc. Denk ook aan centrale parkeertorens/laadpleinen rond de ABC-buurt of de Kampen (oude zwembadparkeerterrein) of bij de Marke. En natuurlijk de 3 supermarkten aanvullen met een stadsdistributie functie zodat de pakketpost en de bevoorrading van bedrijven centraal aangeleverd wordt. De parkeerterreinen kunnen voorzien worden van meerdere laadpalen (laadpleintje) en deelauto's. Denk ook aan de parkeerterreintjes aan de Kleine Gracht. Voor de diverse inkomende verkeersstromen kan er aan het begin van Hattem zo een parkeertoren gerealiseerd worden. Mocht AH vasthouden aan afsluiting van haar parkeerterrein , dan kan er eventueel op het terrein van de Zaaier een parkeertoren met deelauto's en laadpleintje en zonnepanelen gerealiseerd worden.	deelauto's zou toenemen. We voorzien op korte termijn geen ingrijpende veranderingen in het parkeergedrag. Wellicht zijn er op termijn wel mogelijkheden om in/bij de binnenstad te bouwen met een lagere parkeernorm.

Naam en adres	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoord
		5. Hoe wordt de stroom voor de EV's lokaal opgewekt? De stroombehoefte door EV's zal sterk toenemen. Het zou ideaal zijn als deze behoefte ook lokaal/regionaal opgewekt wordt. Daarom het uitgangspunt dat de parkeerterreinen voorzien worden van zonnepanelen die een beetje van de behoefte dekken. Met clubs als PoweredbyHattem zal -ook in het kader van de RES (Regionale Energie Strategie) - verder gewerkt moeten worden aan decentrale opwekking. De verplichting dat elke EV rijder zijn eigen stroom moet opwekken, gaat natuurlijk veel te ver. Maar het nadenken over koppelingen van verbruik aan lokale opwekking kan wel gestimuleerd worden. De gebruiker betaalt…. Een lokaal uitruilsysteem met bedrijven die stroom over hebben is een optie. En kleinschalige windturbines in plaats van de verdwenen TV-masten toestaan? **6. Afsluiting** Het bovenstaande is een eerste gedachten exercitie om Hattem op het gebied van mobiliteit duurzamer te maken. Met vele andere Hattemers kan hierover nagedacht worden. Ik doe daar graag aan mee.	5) Er zal steeds meer lokaal duurzame energie opgewekt worden die op gebruikt/opgeslagen kan worden in elektrisch auto's. Ook andere vormen van lokale opslag (batterij in huis) zijn op termijn te verwachten. Vooralsnog wordt vooral gewerkt aan optimalisering van het bestaande netwerk voor transport van decentraal/lokaal opgewekte duurzame energie.
D66 (38)	Structuur, hofjes, 15.00 inwoners, sportvoorzieningen verplaatsen, meer ruimte voor recreatiepaden	Zie volledige reactie zie bijlage 1. Dhr. Vergunst maakt een aantal terugkerende opmerkingen over de structuur van het koersdocument. 2. Ruimte voor hofjes/knopen van 10,20 30 woningen ten noorden van Hattem, ten zuiden en ten noorden van de A28 3. Doorgroeien naar 15.000 inwoners, kritische grens qua aantal raadsleden en loongebouw. 4. Sportvoorzieningen verplaatsen naar noordkant Hattem, biedt ruimte voor ecologische verbinding en luxe villa's aan de zuidkant	1. Er is gekozen voor een Koersdocument op hoofdlijnen. Nuancering en verduidelijking zal plaatsvinden bij de uitwerking in de ontwerp-Omgevingsvisie. 2. Zoals op meerdere plekken is aangegeven is het mogelijk om – onder voorwaarden- ruimte te bieden voor experimenten op basis van breed gedragen concrete initiatieven.

Naam en adres	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoord
		en brengt sportvoorzieningen dichter bij de meeste inwoners van Hattem 5. Meer ruimte voor recreatiepaden op de Veluwe en in/langs de uiterwaarden (Is in lijn met het koersdocument en kunnen we meenemen).	3. 15.000 inwoners is geen doel op zich. De enquête geeft een voorkeur aan voor bouwen voor de eigen behoefte. Vanwege de grote regionale behoefte en de verstedelijkings-strategie voor de regio Zwolle verkennen we ook de (milieu) effecten voor de bouw van 1500/1600 woningen 4. Op basis van recente contacten met de sportverenigingen is verplaatsing van sportvelden op dit moment niet aan de orde. Mocht verplaatsing of beëindiging van sportactiviteiten op enig moment in beeld komen, dan zal worden verkend hoe de vrijkomende ruimte kan worden ingezet voor de beoogde ontwikkeling van de Veluwerand en Hattemerpoort (ecologische verbinding). 5. De vraag om meer ruimte voor recreatiepaden sluit aan bij de ambities zoals we die hebben uitgewerkt en kunnen we in de Omgevingsvisie uitwerken.

Naam en adres	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoord
(39)	1. Grond-gebonden Knarrenhof op (Dorpsweg-Palet-terrein, De Zaaier-terrein, Saturn-terrein, 't Veen) en combi jong-oud. 2. Uitbreiding Waa-woonboot-villa's uitbreiding.	1. Ik wil graag nog even aangeven voor de Omgevingsvisie voor de komende jaren dat het idee voor bijvoorbeeld 3 grote energiezuinige toekomstgerichte (knarren)hofjes-hoven (Dorpsweg-Paletterrein, de Zaaierterrein, Saturn-terrein, 't Veen) allen met een klein activiteitengebouwtje c.q. dierenweide een grote Hattemse doelgroep zou kunnen aanspreken (ook in het kader van Samen Hattem), dus mix ouderen/jongeren en woningen alle drie grondgebonden hofvorm mét er naast appartementsgebouw zowel koop- als huur, zodat er voor ieder wat te kiezen valt, oud en jong, rijk en arm, koop en huur. En in drievoud ook misschien qua aanbesteding ineens een voordeel zou kunnen opleveren, allen in dezelfde bouwstijl. Voor het grondgebonden gedeelte met een centrale gezamenlijke tuin en stijl woningen zoals Bremen/Tinneplein met 1 ruime slaapkamer beneden en 2 kleinere boven, volgens mij zijn die er niet zo veel in Hattem, dat zou een grote groep kunnen aanspreken. En daardoor komen er dan weer meer woningen te koop voor grotere gezinnen met kinderen bijvoorbeeld als zo'n plan doorgang zou kunnen vinden. In 't Veen zijn het nu ook meer echte eengezinswoningen, wat mist is meer een 55+variant wat ook zeer geschikt voor kleinere gezinssamenstellingen of net samenwonenden of jongeren zou kunnen zijn natuurlijk. Voordeel hiervan is door de activiteit dat ook vrijwilligers (bv zoekend naar een baan) hier een "tijdelijke" werkplek/activiteit kunnen krijgen om zo weer sociaal bezig te zijn en een mooi doel te hebben in diverse Hattemse wijken. Van zo'n constructie lijkt mij iedereen blij te worden en evt. naar elkaar om te zien, zoals bijvoorbeeld via St. Knarrenhof. Nou wie weet, gezien het eerdere idee hierover, kunt u wellicht dit alsnog meenemen in de besluitvorming voor de toekomstige Omgevingsvisie waar wij als	1. Er zijn meerdere reacties ingediend die aandacht vragen voor experimentele vernieuwende woonvormen. Er is een grote behoefte aan nieuwe woningen in Nederland, de regio en ook in Hattem. Woningbouw is een belangrijk thema voor de Omgevingsvisie. Er is vooral behoefte aan betaalbare (huur)woningen voor starters en gezinnen en woningen voor senioren. Met passende woningen voor senioren komen er weer ander woningen vrij en kan de doorstroming op de woningmarkt weer op gang komen. Bij de invulling van de verschillende locaties willen we ruimte bieden voor experimenten / bijzondere woonvormen. Als er concrete breed gedragen ideeën zijn voor initiatieven voor bepaalde locaties dan horen wij die graag. Waar mogelijk zullen wij die betrekken bij de ontwikkeling van locaties waar wij zelf het voortouw hebben.

Naam en adres	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoord
		burgers-inwoners van Hattem over mee mogen denken, wat natuurlijk al heel mooi is. 2. En mijnheer Schipper, de Waa-woonbootvilla's hiernaast als uitbreiding misschien? Het is een droom die wellicht toekomstige werkelijkheid kan worden?	2. Zie hiervoor, de Waa is een waardevol stukje groen in Hattem. Nieuwe woonontwikkelingen daar liggen niet voor de hand.
VLMH(40)	1. Uitloop-gebied hoenwaard voor recreatie. 2. Bedrijfs-terrein H2O milieu-categorie 5.1 3. De Enk, de Polder en Veluwe voldoen aan wettelijke eisen	1. De Hoenwaard is Natura 2000 en een beschermd weidevogel-gebied (verordening provincie die hierop nu verzwaard wordt). Er zijn landelijke allerlei reddingsplannen voor weidevogels omdat deze zwaar onder druk staan. Verhoging van de recreatie geeft een aanzienlijke verstoring. 2. In het document staat aangegeven dat H20 Hattem tot milieu categorie 5.1 gaat. Juist vandaag is het ontwerpbestemmingsplan voor van de Valk gepubliceerd. De maximaal toegestane milieu-categorie komt daarmee op een veel lager niveau. 3. De enk en de polder vallen onder nationaal landschap (verordening provincie). Kernwaarde is openheid. De omgevings-visie van Hattem zal aan dergelijke eisen dienen te voldoen. Ook voor de Veluwe gelden allerlei wettelijke bepalingen. 4. Deze plaats is al dertig jaar geleden bestemd als bos. Het is ondertussen onderdeel van het Gelders natuur Netwerk, en Natura 2000. Een zonneveld is hier niet toegestaan volgens de verordening van de provincie en is al een keer afgewezen.	1. We denken voor de Hoenwaard aan extensieve vormen van recreatie, zoals wandelen en fietsen. Het gebied is groot genoeg om buiten de routes voldoende rust te creëren voor de weidevogels. 2. Dat is bekend en wordt meegenomen in het bestemmingsplan voor Van der Valk. De categorie wordt waarschijnlijk verlaagd naar 4.1 of 4.2 3. Voor de enken staat in het Koersdocument behoud van de openheid centraal, dus dat sluit goed aan. Voor de polders ten noorden van de A50 zullen we verder bezien hoe inpassing van bijvoorbeeld zonnevelden/parken zich verhoudt tot de openheid. We hebben dit al besproken met de provincie en zullen dit ook de komende maanden verder verkennen

Naam en adres	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoord
	nationaal landschap. 4. Zonnepanelen op de vuilstort.	Al jaren sleept de gemeente met dit project en we komen het overal tegen. In de RES, in de ontwikkelingen van bestemmingsplan buitengebied en nu weer hier. In meters zonnepanelen stelt het niets voor. Voor de natuur ligt dit anders: het is een kruising tussen Natura 2000 gebieden en deel van het Gelders natuurnetwerk. Het moge geen significante invloed hebben op de duurzaamheidsagenda, het is aan de andere kant wel een nationaal precedent van inbreuk op beschermde natuur. De gemeenteraad heeft overigens ook geen toestemming gegeven voor een zonnepark, enkel voor een onderzoek. Maar zelfs de gemeenteraad gaat er uiteindelijk niet over. De relevante regelgeving is nationaal en van Europese oorsprong en daar zal de gemeente zich aan moeten houden.	4. Dank voor de kritische kanttekening. Het is goed om de resultaten van het onderzoek af te wachten. Er zijn inmiddels voorbeelden bekend van zonnevelden/parken die een positieve bijdrage leveren aan de biodiversiteit. Als kan worden aangetoond dat de zonnepanelen geen afbreuk doen aan de Habitat- en/of Vogelrichtlijn zijn er wellicht toch mogelijkheden. Ook dit punt zullen we bij de verdere uitwerking ook bespreken met de provincie.
	1. Concept is teveel een opsomming plannen van nu, en algemene statements 2. Hattem is geen eiland, los van haar omgeving, (energie, NOVI, POVI, agrarische sector,	Aanvullend reactie van VLMH van 31 maart 2021, zie bijlage	Beantwoording aanvullende reactie: 1. De beschreven koers is bewust een beschrijving op hoofdlijnen, die zal worden uitgewerkt in de ontwerp-Omgevingsvisie. Met het oog op de doorlooptijd (20 jr) zullen ook daar de ambities niet altijd heel SMART geformuleerd zijn. 2. Hattem is inderdaad geen eiland. Voor duurzame energie wordt in het kader van de RES nauw samengewerkt met de buurgemeenten. Voor wonen wordt regionaal samengewerkt aan een verstedelijkingsstrategie waarin ook eventuele investeringen in infrastructuur en mobiliteit worden meegenomen. Voor de agrarische sector, natuur en water zijn ambities op hoofdlijnen benoemd. Die zullen we in overleg met de partners de komende tijd uitwerken, al zijn de

Naam en adres	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoord
	natuur, wonen, mobiliteit, water 3. Leer van andere gemeenten		sturingsmogelijkheden voor de gemeente in het buitengebied beperkt. Ook zullen we concreter verwijzen naar de NOVI en de POVI. 3. Via regionaal overleg en inhuur van externe deskundigheid proberen we optimaal gebruik te maken van ervaring elders.

Naam en adres	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoord
(41)	1. Senioren-huisvesting 2. Natura 2000 3. Verkeer en recreatie	Met plezier heb ik als participant van Powered by Hattem de Koers van de Omgevingsvisie in concept bekeken.Het ziet er allemaal prachtig en kleurrijk uit, maar het is natuurlijk maar een schets waarin alles rond wonen en een beetje werken industrie(bedrijvigheid) op een rijtje is gezet. Er zijn enkele punten waarbij ik verschil van mening/visie heb en andere, die ik mis.Ik zet ze slechts kort in schets. 1. Seniorenhuisvesting “Iedereen moet een leven lang prettig in Hattem kunnen wonen en leven, in een gemeente met een menselijke maat”.Even verderop bij woongebied staat:“Speciale aandacht voor aanbod aan seniorenwoningen (bijv. appartementen), waardoor ouderen kunnen verhuizen en hun huizen weer vrij komen voor bijvoorbeeld gezinnen.”Prachtig geformuleerd maar er klopt geen jota van. Tenzij het gemeentebestuur (Raad en B&W) vindt dat kunnen, menselijke maat en ‘prettig’ ook passen voor mensen, die hun leven lang in huis ruimte om zich heen hebben gehad, daaraan gewend zijn en daarvan houden en na een grote villa super blij zijn met een appartement van hooguit 100 m^2 of een tiny house van 40m^2.Er bestaat in Hattem een stichting Seniorenappartementen voor dergelijke villabewoners en die streeft naar ruimere appartementen (dan sociale woningbouw). In geen enkel plan heeft het gemeentebestuur ook maar enige plek aangewezen, waar dit idee in een gebouw kon/kan worden gerealiseerd. Het doet het gemeentebestuur niets, dat er in de laatste 10 jaar in mijn kennissenkring al 10 paren/individuen zijn, die hun heil hebben moeten zoeken in Heerde, Zwolle, Apeldoorn of nog verder weg. Hoezo leven lang prettig leven in Hattem? 2. Natura 2000 Ik lees dat de voormalige vuilstort tegenover padvinderij ‘De Trijsselberg’ wordt bedoeld voor start van een zonnepark. Het is een Natura 2000 gebied en niet alleen ‘dus’,	1. In het Koersdocument is veel aandacht voor woningbouw met name ook voor senioren. In de praktijk wordt voor de vrije sector appartementen, waar u naar verwijst, in overleg met een ontwikkelaar bepaald welk type appartementen op welke locatie het beste gerealiseerd kunnen worden. We zijn bekend met het verloop van eerdere initiatieven (stichting seniorenappartementen). Het is in de praktijk niet eenvoudig om op eigen kracht een initiatief voor meerdere woningen te realiseren. Wij adviseren dan ook om daarbij gebruik te maken van professionele partners. Initiatieven blijven welkom. 2. Het klopt dat de voormalige vuilstortlocatie is aangewezen als Natura 2000 gebied. In de praktijk blijkt dat zonnepanelen ook op een

Naam en adres	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoord
		maar omdat ik er geregeld reeën en ander wild aantrof en aantref, ben ik daar tegen. 3. Verkeer en recreatie Behalve méér recreatief gebruik van de Hoenwaard (er wordt niets gezegd over hoe het plezierig kan tussen vrijwel alleen 'industriële' veeteeltbedrijven en hoe het leuk is om alleen tussen al dan niet gemaaide, bloem- en kruidloze grasmatten te wandelen of fietsen. Over verkeer wordt niets anders gezegd, dan dat een nieuwe af-/oprit voor H2O in Wezep goed is voor het deel in Hattem. Hoe het overige verkeer zich goed afwikkelt geen woord. Hetzelfde geldt voor het verkeer te water. Het Apeldoorns kanaal wordt genoemd, maar voor het zich te water verplaatsen en daarmee het toerisme te bevorderen geen woord. Waarom de Bottestreng niet goed onderhouden, liefst weer bruikbaar voor kano's en kleine (roei-)bootjes. Een sluis is net als een molen of een klok: als men die niet gebruikt loopt die verder van je weg dan wanneer er gebruik van gemaakt wordt en zoals molen 'De Fortuin' deskundigen er geregeld aandacht aan besteden.	positieve manier kunnen bijdragen aan de biodiversiteit, vandaar dat we toch de mogelijkheden verkennen. Overleg met de provincie moet uitwijzen wat haalbaar is. 3. Er zijn – ook buiten de Hoenwaard – veel mogelijkheden om wandelen en fietsen in Hattem te stimuleren. Verschillende gebieden hebben daarbij hun eigen aantrekkingskracht. Vanuit die gedachte zijn er ook mogelijkheden om meer van de Hoenwaard te genieten en de raakvlakken met de IJssel en de Veluwe. Voor het autoverkeer voorzien we wel kleine verbeteringen voor de doorstromingen maar geen nieuwe infrastructuur. Dit zou nog kunnen veranderen op basis van de milieuonderzoeken die we nog uitvoeren voor de maximale variant van 1500 woningen. Het is een interessante gedachte om toerisme via het Apeldoorns kanaal te stimuleren en een lang gekoesterde wens. Dat past ook in onze visie om karakteristieke elementen in onze gemeen te versterken. Het is echter de vraag of dit haalbaar/betaalbaar is. Voor de sluis bij Bottestreng hebben enkele jaren middelen op de begroting gestaan. Daar is geen gebruik van gemaakt. Bovendien is voor het beheer, net als bij de molen is een netwerk van vrijwilligers nodig om dit praktisch mogelijk te maken.

Naam en adres	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoord
(42)	1. Seniorenhuisvesting (particulier initiatief)	Niet alleen in de sociale huurwoningen zit nog een groot woning-voorraad-potentieel. Senioren blijven graag in hun oude buurt wonen, maar ook gemeentelijke bepalingen blokkeren in veel gevallen een creatieve oplossing. Wij zijn in het gelukkige bezit van een mooi groot familiehuis in een prachtige omgeving. Vele malen hebben we getracht om met de gemeente te zoeken maar mogelijkheden tot de bouw van (senioren) appartementen maar wij liepen tegen veel weerstand vanuit de gemeente aan. Meerdere senioren uit de omgeving hadden al aangegeven interesse te hebben en hierdoor konden weer grotere huizen voor jonge gezinnen vrijkomen. Echter particulier initiatief wordt niet beloond en zelfs tegengewerkt. Dus weer een oproep aan de gemeente: “Biedt mogelijkheden tot de bouw van appartementen in de luxe sector zodat ook vanuit die hoek doorstroming kan worden gerealiseerd”.	Zie ook de reactie (41). De behoefte aan woningen is groot in Hattem en de regio Zwolle. Zeker ook aan seniorenwoningen, omdat deze de doorstroming op de hele woningmarkt bevorderen. We zijn bekend met het verloop van eerdere initiatieven. Het is in de praktijk niet eenvoudig om op eigen kracht een initiatief voor meerder woningen te realiseren. Wij adviseren dan ook om daarbij gebruik te maken van professionele partners. Initiatieven blijven welkom. Overigens kijken we ook naar deze doelgroep in de lopende plannen voor o.a ’t Veen en de Woonzorgzone.
(43)	1. Haalbaarheid 't Veen 2. Gasloos bouwen wel realistisch?	Heb het koersdocument Omgevingsvisie gelezen. 1. De vele voornemens voor de verschillende wijken van Hattem zijn stellingen waar je, op een enkel onderdeel na, vaak mee eens zult zijn. Wat echter ontbreek bij deze "open deuren" is de financiële haalbaarheid van de plannen. Om een voorbeeld te noemen: Industrie op 't Veen verplaatsen naar H2O. Hoe wordt dit aangepakt en wat zijn de kosten en opbrengsten hiervan. Wordt eventuele milieuverontreiniging op de eigenaren verhaald. Zo kan bij elk voornemen de vraag gesteld worden hoe gaan we dat doen en welke kosten brengt dat met zich mee. Is de financiële situatie van de gemeente Hattem zodanig dat dit gedragen kan worden. Zo niet dan zullen leningen uitkomst moeten bieden die door toekomstige generaties opgebracht moeten worden.	De Omgevingsvisie is bedoeld als lange termijn perspectief voor 2040 via realistische ontwikkelings-mogelijkheden. Maar die hoeven nog niet op alle onderdelen doorgerekend te zijn 1. Voor verplaatsing van bedrijven van het Veen zal dat per locatie en per bedrijf heel verschillend zijn of en wanneer verplaatsing interessant en haalbaar is. Daar horen onderhandelingen bij, waarbij ok eventuele milieuverontreiniging een rol kan spelen. Een ontwikkeling zal alleen doorgaan als alle partijen denken dat het haalbaar is. 2. Het gasloos maken van woningen en wijken is inderdaad technisch lastig en kostbaar maar tegelijkertijd belangrijk om onze klimaatdoelen te halen. We hopen dat er werkende weg

Naam en adres	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoord
		2. Ook de stelling van gasloos bouwen is een verplichting die het kopen van een huis extra duur maakt. Huidige schatting is ca. € 40.000,=. Hierdoor vallen veel potentiële koper af en wordt er een grotere woningnood gecreëerd. Plannen maken is goed maar daarnaast moet er een realistisch beeld geschetst worden van de (on)mogelijkheden.	betere en goedkopere oplossingen beschikbaar komen.
(44)	1. Senioren-woningen voor duurdere segment.	Niet alleen in de sociale huurwoningen zit nog een groot woningvoorraad-potentieel. Senioren blijven graag in hun oude buurt wonen. Echter jarenlang is de Stichting senioren appartementen bezig om appartementen te realiseren voor het duurdere segment maar dat is niet in Hattem tot op heden niet mogelijk gebleken.Nu staat in de nieuwe Omgevingsvisie dat iedere Hattemer prettig moet kunnen blijven wonen in Hattem. Verder staat er dat men ook voor de regio wil bouwen.Dat vind ik wel heel erg vreemd als je voor je eigen bewoners die een duurder huis willen verlaten geen mogelijkheid biedt om in Hattem te blijven wonen, maar wel wil bouwen voor mensen van de buurt gemeentes. Wegens te hoge inkomens komen deze mensen niet in aanmerking om de kleinere appartementen in Hattem te gaan bewonen, zoals bij de Boni als voorbeeld. Deze mensen moeten nu verhuizen buiten Hattem naar de buurgemeente die wel bouwt voor deze mensen, zoals Epe , Heerde , Apeldoorn en Zwolle. Natuurlijk doen ze hun inkopen ook niet meer in Hattem.Ik pleit ervoor om in de nieuwe Omgevingsvisie hier echt plannen voor te maken.Ik zie uw positieve reactie hierover graag tegemoet.	Zie ook de reacties (41) en (42). De behoefte aan woningen is groot in Hattem en de regio Zwolle. Zeker ook aan seniorenwoningen omdat deze de doorstroming op de hele woningmarkt bevorderen. We zijn bekend met het verloop van eerdere initiatieven. Het is in de praktijk niet eenvoudig om op eigen kracht een initiatief voor meerder woningen te realiseren. Wij adviseren dan ook om daarbij gebruik te maken van professionele partners. Initiatieven blijven welkom.
(45)	1. Betonkern-activering 2. Kleine woningen	1. Worden alle nieuwbouwwoningen standaard uitgevoerd met betonkernactivering. Mijn mening is dat daarom houtskeletbouw verboden moet worden. We hebben nu een woning vrijstaand met tuin.	1. Er zijn vele verschillende manieren om duurzame woningen te bouwen en bestaande woningen te verduurzamen. Landelijk wordt dit vertaald in energieprestatienormen. Daarbinnen is er de vrijheid voor bouwers en

Naam en adres	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoord
		2. Ik wil best in een kleinere woning wonen, grondgebonden met een tuin. Ik zie in de plannen zoals ik ze noem een konijnenhok met 5 m^2 balkon.	eigenaren om te bezien hoe zij aan die eisen voldoen. 2. In het Koersdocument wordt gestuurd op een passend woningaanbod. Hattem kent al relatief veel ruime woningen. Het is juist de kunst om beweging in de woningmarkt te creëren, zodat die woningen ook weer beschikbaar komen.
(46)	Park aanleggen, achter Saturnus Petfood	Aan het college van Burgemeester en Wethouders en de gemeenteraad. Hattem, 5 maart 2021 Geacht(e) college, raadsleden, Toen ik als kind in Hattem kwam wonen, in het jaar 1957, was Hattem nog een kleine stad op de Veluwe gelegen langs de oever van de IJssel. Rondom het stadje was er nog volop groen, aangevuld met boomgaarden en moestuinen. Tussen Hattem en Wezep zag je in de zomer die prachtige goudgele korenvelden, waarvan de aren door de wind heen en weer werden gewiegd. In de loop der jaren is van dit groen zoveel afgesnoept dat er niet veel meer groen is overgebleven. Vele huizen werden en worden er gebouwd, de industrie breidt zich meer en meer uit. Begrijpelijk de economie moet draaien en uitgebreid worden, ten koste van het groen. In de Omgevingsvisie heeft u het over: Een vitale samenleving en hoe die samenleving lang samen, prettig en gezond kan leven in Hattem. Een levendig Landschap tussen Veluwe en IJssel: oftewel actief genieten van en investeren in onze mooie groene omgeving. Een vitale samenleving moet op tijd kunnen ontspannen, relaxen en prettig kunnen rusten en vertoeven. Actief genieten van een levendig landschap kunnen we volop doen, fietsen, wandelen, sporten. Maar	In het kader van de klimaatverandering is er veel aandacht voor groen om hittestress te beperken en wateroverlast en droogte te voorkomen. Dat hebben we in de Groenvisie ook beschreven. De coronapandemie heeft nog eens extra duidelijk gemaakt hoe belangrijk groen in de directe woonomgeving is. Er zijn geen concrete voornemens om een nieuwe park te realiseren.

Naam en adres	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoord
		een plek waar de vitale samenleving doordeweeks en in het weekend rustig en relax kan genieten is er niet in Hattem. In de binnenstad, op de markt kan je op de terrassen genieten van een drankje en een hapje, maar niet iedere Hattemer voelt zich geroepen daar te vertoeven. In het verleden hadden we een openlucht zwembad met ligweide. De ligweide was een plek waar je relax kon vertoeven. Vele gezinnen kwamen in het weekend naar deze ligweide en recreëerden daar met elkaar. Met het sluiten van het openluchtzwembad verdween deze recreatieplek voor vele Hattemers. Toen ik nog actief voor de gemeente Hattem werkte, had ik altijd al een idee om een nieuwe recreatieplek voor de Hattemers te creëren, echter wist niet hoe hieraan vorm te geven. Nu u met de Omgevingsvisie aan de slag gaat, kan ik dat idee aandragen en een steentje bijdragen voor de toekomst van de Hattemer bewoners. Er is nog weinig groen over, in de directe omgeving van het stadje Hattem. De ijsbaan wordt binnenkort ook al bebouwd. Mijn idee is een park aan te leggen, waar de vitale samenleving voor in de toekomst, in de vrije tijd, doordeweeks en het weekend, kan ontspannen, picknicken, relaxen en de accu (door ontspanning) weer op kan laden voor de werkweek. Het gaat over het stukje groen, de weilanden achter Saturnus Petfood. Dit stukje groen wordt slechts tweemaal per jaar benut, voor een Concours Hippique (voor slechts een klein deel van de Hattemer bevolking) en op Koninginnedag door de Oranjevereniging. Voor de rest van het jaar wordt er weinig gebruik van gemaakt. Zou het niet waardevol zijn om dit stukje groen veilig te stellen, in te richten als Hattems Hanzepark, met hier en daar wat glooiende heuveltjes, paden aan te leggen, zitbankjes, ligweide, een inrichting net zoals Dutch Golf Hattem aan de Konijnenbergerweg. Als je aan de Konijnenbergeweg naar de inrichting van de golfweide kijkt, geeft dat	

Naam en adres	Samenvatting	Volledige reactie	Antwoord
		al een ontspannende en een rustgevende uitwerking. Bovendien een mooie entree voor Hattem aan de oostkant het Hattems Hanzepark en aan de westkant de Haven. Een bezwaar is misschien de elektriciteitsmasten die daar staan, doch in de toekomst is het toch de bedoeling dat deze verdwijnen en de bedrading ondergronds wordt geleid. Indien u twijfelt of er behoefte is aan dergelijk voorziening, dan kunt u misschien een enquête onder de Hattemer bevolking houden. Ik hoop hierbij een kleine bijdrage te hebben geleverd voor één van de thema's van de Omgevingsvisie.	

4 Verslag bespreking Koersdocument met koepelorganisaties Hattem

Datum: 18 maart 2021, 14:30 – 16:00 uur

Aanwezig: Powered by Hattem, BKH, VLMH, Triada, wethouder en projectorganisatie Omgevingsvisie (allen gemeente Hattem)

1. **Opening en mededelingen**

Wethouder Auke Schipper heet iedereen welkom en opent de vergadering. Na een kort voorstelrondje legt hij kort uit waarom de gemeente Hattem aan de slag is gegaan met een Omgevingsvisie.

2. **Korte toelichting Koersdocument**

Projectleider Omgevingsvisie geeft, aan de hand van een paar sheets, een korte toelichting op:

- de drie hoofdthema's (Vitale samenleving, Samen Duurzaam en Levendig landschap tussen Veluwe en IJssel)
- de koers voor de acht onderscheiden deelgebieden.

3. **Bespreken reacties op Koersdocument**

Algemeen

In een eerste reactie is het beeld dat het Koersdocument een leuke start is, maar ook nog vrij algemeen en vooral een optelsom van ontwikkelingen waar niemand op tegen kan zijn. Pas als het een stukje concreter wordt, dan gaat het een beetje schuren en wordt het spannend.

De Omgevingsvisie mag nog wat meer kleur bekennen, ook qua wonen. Hoeveel woningen willen we bouwen en voor welke doelgroepen. Bouw vooral ook slimme woningen die makkelijk aan te passen zijn als de behoefte verandert. Als je meer gepaste (gestapelde) woningen voor senioren bouwt komt de hele woningmarkt in Hattem in beweging en ontstaat er ook ruimte voor gezinnen en starters.

Ook de kwaliteit van de leefomgeving is belangrijk. Senioren, kinderen en mensen met een beperking hebben behoefte aan een veilige woon/leefomgeving. Hattem is daarin vrij uniek. Kinderen fietsen nog zelfstandig naar school en sportclubs. Probeer dat vast te houden naar de toekomst toe. Assenrade is een mooi voorbeeld. Ook de combinatie van verschillende leeftijden in een wijk zoals Assenrade, is van toegevoegde waarde.

Wat als je alle ambities integraal over elkaar heen legt en concreet maakt, bijvoorbeeld bij de verdere ontwikkeling van ’t Veen. En zou je niet een actielijst moeten toevoegen aan de Omgevingsvisie om te laten zien hoe je de beoogde ambities gaat bereiken?
We hebben in Hattem maar 20 vierkante kilometer beschikbaar. Ruimte voor windmolens is er eigenlijk niet en hoeveel ruimte kan en wil je nog vrijmaken voor de functies werken (stopt het na H2O?) en wonen (1500 woningen kan dat)? Houden we vast aan de bestaande bebouwde komen en gaan we deze weer begrenzen met ‘rode contouren’ ?
Verder zijn er ook mogelijkheden om de kwaliteit van de bestaande (woon)gebieden te verbeteren met groen, groene verbindingen (zie ook Groenvisie) en behoud van de authentieke verschillen tussen de verschillende gebieden in Hattem.

Ook staan er een aantal ambities in die haaks staan op vastgesteld beleid bijvoorbeeld (b.v. Provinciale omgevingsverordening) voor Natura 200 gebieden, Nationale Landschappen (enken) en het nationaal Natuurnetwerk.

Gezondheid
Gezondheid en een gezonde leefomgeving is ook een belangrijk onderdeel van de Omgevingsvisie. Vooral de link met de Groenvisie en de gezondheidsbevorderende maatregelen kunnen in de Omgevingsvisie worden verankerd. Een voorbeeld is de Kampjesbuurt, daar domineert parkeren het straatbeeld. Autodelen en substantieel minder parkeren is voorlopig in Hattem nog niet aan de orde. Maar parkeren achter de woningen kan wel een hele verbetering zijn.
Dat werkt ook goed in Assenrade. Assenrade is in meerdere opzichten een goed voorbeeld met een mooie mix aan bewoners in de wijk, veel groen en zo veilig dat kinderen zelfstandig kunnen fietsen. Fietsbereikbaarheid – en veiligheid vragen een prominentere rol. Gezondheid is wel meer dan dat en gaat ook over milieu (licht, luchtkwaliteit, geluid et cetera).

Duurzame energie
We hebben mooie ambitie in een klimaatakkoord beschreven maar er gebeurt nog te weinig. De urgentie ontbreekt nog bij de inwoners. En voor bedrijven is het rendement te laag om er echt werk van te maken.
We moeten creatief kijken naar bedrijven, zonnepanelen op dak stimuleren / met zachte dwang of altijd panelen op het dak bij nieuwbouw. Met huizen isoleren is nog veel winst te behalen, daar richt Triada zich dan ook vooral op. Maar gedrag van mensen is ook belangrijk. Als nieuwe technieken er toe leiden dat alle ramen worden open gezet is de winst ook beperkt.
Voor nieuwboek is ook met de situering van huizen gericht op maximale zoninval veel winst te halen (qua warmte en zonnepanelen). Nu verdwijnen goede ideeën (voorbeeld t Veen) nog wel eens omdat onder aan de streep de ontwikkelaar vooral kijkt naar de verhouding van de kosten en opbrengsten.

Laatste rondje tips en aandachtspunten

- Kleinschalige velden met zonnepanelen kunnen bijdrage aan de biodiversiteit op percelen die zo intensief zijn gebruikt dat het bodemleven grotendeels verdwenen is
    - In het Koersdocument staat het woordje: ‘’dorps’’ (lokaal bedoeld) > Hattem is een Hanzestad, dus graag zoeken naar een beter woord.
    - De enquête op samenhattem.nl voor de Omgevingsvisie is sturend. Vooral de vragen waar een aantal beweringen moet worden aangekruist. Als je minder aanstreept kun je niet door met de enquête, dat leidt ertoe dat mensen afhaken en zou moeten worden aangepast.
    - De discussie bij de twee webinars was leuk, maar graag een volgende keer meer voorbereidingstijd nemen, beter aankondigen en meer ruimte bieden voor interactie (ook via mail. Whatsapp, Zoom et cetera). Het is leuk als je live via zoom vragen kunt stellen en kunt discussiëren. De webinars waren wel erg informatief!

4. Rondvraag en sluiting

Wethouder Schipper dankt iedereen voor de waardevolle inbreng. Projectleider geeft aan dat schriftelijke reacties/suggesties nog tot en met 31 maart 2021 kunnen worden ingestuurd via omgevingsvisie@hattem.nl

5 Verslag bijeenkomst met collega-overheden over Koersdocument Hattem

Datum: 25 maart 2021

Aanwezig:

Organisatie	**Organisatie**
GGD	Provincie Gelderland.
Waterschap	Gemeente Heerde/ Kop van de Veluwe
ODNV	Gemeente Zwolle
VNOG	Gemeente Hattem

1. Opening en mededelingen

Wethouder Auke Schipper heet iedereen welkom en beschrijft kort het doel van de bijeenkomst. Het doel van deze bijeenkomst is om de koers voor te leggen aan collega-overheden. Daarna is er ruimte voor een kennismakingsrondje.

2. Korte toelichting op het Koersdocument

De projectleider stelt zich ook voor en presenteert een PowerPoint (zie bijlage).

3. Bespreken reacties op het Koersdocument

- Provincie Gelderland: Het Koersdocument is een mooie visie op hoofdlijnen. Op dit moment ziet de provincie geen strijdigheden met de provinciale Omgevingsvisie. Graag bij de uitwerking aandacht voor thema's als biodiversiteit (Gelderland wil 1 mln. Bomen planten), gezonde leefomgeving (ook voor bedrijven) en de woningmarkt (vooral doorstroming, staat dit niet haaks op zo lang mogelijk zelfstandig wonen?). Dieter herkent de worsteling met de energie-ambities en roept op deze ook regionaal op te pakken. Graag aandacht voor de schaal van eventuele zonnevelden in het open polder landschap niet grootschalig maar kleinschalig toestaan.
- Projectleider geeft aan dat de zonnevelden in de Omgevingsvisie nu benoemd zijn als kleinschalig en geeft aan dat er voor zon op dak ook nog veel winst is te behalen. Wethouder geeft aan dat we het RES-traject benutten voor samenwerking met buurgemeenten. We hebben nu 12 ha zonnepanelen op restpercelen aan zonnevelden toegestaan, daarnaast zijn we zuinig op onze groene ruimte. Langer zelfstandig wonen kan (en zal ook vaak) ook betekenen, verhuizen naar een appartement, waarmee ook de doorstroming is geholpen. Biodiversiteit heeft zeker de aandacht voor de Veluwe. Maar ook in het landelijk gebied is veel winst te behalen is via duurzame landbouw, al zijn de sturingsmogelijkheden voor de gemeente beperkt.

- Waterschap Vallei en Veluwe ziet dat de mens centraal staat in het Koersdocument en vraagt aandacht voor een goede balans met het natuurlijk (water) systeem. Laat het natuurlijk systeem mee bepalend zijn voor de keuzen. Naast hittestress en wateroverlast vraagt ook verdroging aandacht.
- Projectleider geeft aan dat de sturingsmogelijkheden voor de gemeente in het buitengebied beperkt zijn. Uiteraard kunnen gemeente en waterschap hier goed samen in optrekken.

- GGD Ziet dat er in het Koersdocument veel aandacht is voor preventieve gezondheid. De oproep van Roel Rischen (meer bewegen) uit het webinar van 11 maart is Jaap uit het hart gegrepen. Bewegen en een gezonde leefomgeving bevorderen de gezondheid niet alleen via sportvoorzieningen maar ook via een beweegvriendelijke omgeving en het stimuleren van een goede bereikbaarheid per fiets en OV en minder nadruk op de auto. Ook adviseert Jaap om bij planontwikkelingen van de windturbines, iedereen vroeg en financieel te betrekken. Hou bij toekomstige ontwikkelingen wel rekening met de bestaande gezondheidsrisico's (en veiligheid) van de A28, A50, de Gelderse Dijk en de (blijvende) bedrijven in het Veen.
- Projectleider geeft aan dat de risico's bekend zijn en zeker in beeld komen als gekozen wordt voor een grote woningbouwopgave met uitleggebieden richting A28/A50. En op het Veen proberen we ruimte te creëren door uitplaatsing van bedrijven richting H2O, maar we kunnen dat alleen stimuleren.

- VNOG. Koersdocument is een goed begin, met de aandacht die er is voor veiligheid. Ondermijning is een aandachtspunt voor het Veen en VNOG wil hier samen in optrekken (i.h.k.v. Keurmerk Veilig Ondernemen). Samen met de gemeente, samen met andere ketenpartners. De belangrijkste veiligheidsrisico's voor Hattem komen vanuit de snelwegen (transport gevaarlijke stoffen), de hoge druk aardgasleiding (en in mindere mate hoogspanningsleiding). Graag aandacht hiervoor bij de realisatie van nieuwe ontwikkelingen zoals het hotel op bedrijventerrein H2O. De VNOG denkt graag met de gemeente mee om een veilige leefomgeving te creëren en te behouden.Het is ook interessant om het veiligheidsgevoel bij de inwoners regelmatig te verkennen á la waarstaatmijngemeente.nl . Een ander aandachtspunt is natuurbrand. Stuur bij de inrichting van bosgebieden op een goede compartimentering, meer loofbos en denk ook na over en goede zonering van de recreatie (Hans van Altena Gelderland)

- ODNV Koersdocument is nu nog vooral een optelsom van mooie ambities. Het is belangrijk om keuzes te maken, rekening houdend met de randvoorwaarden bijvoorbeeld vanuit de A28, A50 en de blijvende bedrijven in het Veen. Maak een helder afwegingskader. Kiezen voor gezondheid heeft consequenties.
- Projectleider geeft aan dat het signaal helder is en het voornemen er is om een afwegingskader te maken voor toekomstige ontwikkelingen.

- Heerde/Kop van de Veluwe: Ziet graag wat meer aandacht voor het klimaatvraagstuk. Ook in het licht van de regionale verkenning die op het punt staat te beginnen. De regionale samenwerking verloopt goed en er is nu een verkenning om gezamenlijk de kop van de Noord-Veluwe/regio Zwolle aan te melden als NOVI-gebied. De verstedelijkingsstrategie loopt ook nog.

- Projectleider geeft aan dat klimaat zeker de aandacht heeft. In de recent opgestelde Groenvisie is dit uitgewerkt. De hoofdlijnen zullen we overnemen in de Omgevingsvisie.

- Heerde geeft aan dat er in hun visie principe-uitspraken staan vermeld die kunnen ondersteunen bij fundamentele keuzes in de Omgevingsvisie (bijdragen aan watersysteem / aandacht voor kwaliteit naast van kwantiteit).
- Zie hiervoor, een afwegingskader zal deel uitmaken van de Omgevingsvisie.

- Zwolle vraagt ook aandacht voor het regionale perspectief. Hoe ga je bijvoorbeeld om met de bereikbaarheid die nu al een knelpunt is in de regio. Wellicht goed om de regio Zwolle in persoon ook een aanvullende uitnodiging te sturen ene volgende keer.
- Wethouder geeft aan dat bereikbaarheid zeker een belangrijke factor is. Vandaar dat ingezet is op een extra afslag op de A28 bij Wezep. Maar het huidige stelsel met de twee bruggen is kwetsbaar en loop snel vast als op één van beide een calamiteit is. Bij substantiële uitbreiding van Hattem moet je ook zeker denken aan een heel goed HOV-systeem voor de hele regio.

Discussie
- Na het rondje ontstaat een discussie onder ander over de woningbouwopgave. In de enquête (https://SammenHattem.nl) is nu een bandbreedte aangegeven van 600-1500 woningen. De vraag is wat past bij de aard en schaal van Hattem. Wat voor effect heeft dat op de recreatie (Veluwe), ontsluiting en bereikbaarheid? Het is in ieder geval belang om een goede doorstroming te realiseren. Seniorenwoningen kunnen daar een belangrijke bijdrage aan leveren

4. Rondvraag en vervolg

Projectleider geeft een korte toelichting op de planning (zie tabel)

Juni 2021	Eerste ruwe versie Omgevingsvisie gereed
Sept 2021	Ter inzage legging Omgevingsvisie
Jan 2022	Vaststelling

Diverse organisaties geven aan graag in juni nog een keer mee te denken over de ruwe versie van de Omgevingsvisie. Dat kan ook voorkomen dat punten (onnodig) via een zienswijze aandacht moeten krijgen. Afgesproken wordt de partijen opnieuw uit te nodigen voor bespreking van de ruwe versie.
Wethouder dankt iedereen voor de bijdrage en het constructieve gesprek.

Bijlage 1: Aanvullende reactie VLMH

Commentaar VLMH op Concept Omgevingsvisie
Datum 31 maart 2020

Algemeen
Er is nog veel werk te doen om een en ander op te tillen naar een relevante visie die niet 'losstaat' van de omgeving. Denk breder, maar concreter, meer in samenhang en met meer maatschappelijke groeperingen.

1. Het concept is teveel een opsomming van plannen van nu, en van algemene statements die mooi klinken maar geen inhoud hebben. Vermijd onbereikbare symbolische streefwaarden;
2. Hattem is geen eiland, ze staat niet los van haar omgeving,
   a) Hattem hoeft geen geheel zelfvoorzienend afgesloten geheel te zijn:
   b) Hoe hangt de visie van Hattem samen met die van haar buren, van de provincie, met de NOVI, met ontwikkelingen in de agrarische sector? Voor natuurversterking in natuurgebieden en biodiversiteitsversterking daarbuiten, met de stikstofproblematiek?
   c) Werken, wonen, mobiliteit, natuur, water, energie: ze zijn allemaal grensoverschrijdend;
3. Leer van andere gemeenten.

- Ad 1. Wat betekent het bijvoorbeeld dat 'iedereen een leven lang kan wonen in Hattem'? Letterlijk en in de praktijk betekent dat nu, direct en tot aan 2040, met een flinke instroom naar een aantrekkelijk Hattem, een explosieve uitbreiding van het bouwprogramma. Zonder eisen zal dit bouwprogramma de wensen van instromers die voor projectontwikkelaars het meest opleveren volgen en zal het binnenkort het verlies van diezelfde kernwaarden bewerkstelligen. Deze doelstelling gaat nu eenmaal niet samen met andere doelstellingen. Of, een andere optie: biedt gemeente Hattem – gewogen - mogelijkheden voor wonen en leven voor alle generaties (of te wel een goede samenstelling van het woonaanbod en leefomgeving). Dit uitgangspunt is al en flinke verschuiving van de situatie nu en pakt in 2040 wezenlijk anders uit. En hoe hangt een en ander dan samen met de NOVI en specifiek de NOVI -regio Zwolle? Met de afbakening platteland en stedelijk en alle andere doelstellingen voor klimaat, natuur en water?
  Deze discussie is mogelijk voor vrijwel elk uitgangspunt. Ze klinken mooi, maar zijn bij nadere aanschouwing leeg. Maak een en ander concreet en toetsbaar. Wat betekent bijvoorbeel 'voorzieningen, waar mogelijk clusteren'? Alle scholen bij elkaar? Of alle scholen, bedrijven, winkels, tandartsen, zwembad, en bushaltes bij elkaar. Betekent clustering dan alles bij elkaar in het centrum, of is er bv een kritische ondergrens om het centrum vitaal te houden (een doelstelling vanuit de stad) en mag de rest op fietsafstand. Of betekent clustering voorzieningen op fietsafstand - en dan is Hattem klein? En wat dan met de voorzieningen in andere gemeenten, bv Zwolle voor cultuur, winkelstad, werkgever, mobiliteit, scholen?

Moet alles in miniatuur herhaald worden in Hattem, of zijn bewoners voor hun voorzieningen, mobiliteit in 2040 net als nu betrokken bij gemeenten buiten Hattem, en waarbij in een aantal gevallen een hogere kwaliteit behaald kan worden? Wat faciliteert de gemeente dan nog wel? Wat betekent dat alle bewoners zich bewust zijn van de invloed van hun leefstijl op hun gezondheid. Is dat haalbaar? Is dat, zoals nu verwoord, een plicht voor bewoners, net als het meedoen aan 'samenzijn'? We trekken het hier in het absurde, maar dit soort algemeenheden wijzen nu eenmaal op het ontbreken van een visie.

- Ad 2. Hattem staat niet los in de wereld en voor een groot deel van haar oppervlak gelden - direct - kaders van buitenaf. Provincie en rijk hebben ook visies, en komen omgevingsagenda's en plannen die zijn weerslag hebben op Hattem. Voor de inpassing in die van de provincie is bv. bescherming van de natuur van essentieel belang en in de nationale het onderscheid tussen platteland en verstedelijking. Wees duidelijk: Hattem heeft een heel klein oppervlak, het is een van de kleinste gemeenten, waarbij een groot deel van dat oppervlak onder provinciale kaders valt. Sommige opties kunnen nu eenmaal niet samen bestaan. In het Enkenlandschap zijn, als de gemeente die waarde wil behouden, nauwelijks nog nieuwe ontwikkelingen mogelijk. In de Hattemerpoort is migratie (in een flessenhals) nu al ernstig beperkt. Als de Hattemerpoort meer is dan een kreet noodzaakt dit een daadwerkelijke acceptatie van beperkende kaders en het omarmen van rentmeesterschap en proactief relevante acties. Ontwikkelingen in bouw zullen vooral plaatsvinden via inbreien. Wat betekent dat voor aantal woningen, en voor hoogte, voor de industrie? Hattem worstelt met participatie. De raad wil draagvlak onder bewoners, maar realiseert zich onvoldoende dat draagvlak een resultaat is van een solide en kwalitatief hoogstaand proces waar maatschappelijke organisaties en burgers vanaf de start een rol spelen. Dat is wat anders dan draagvlak vooraf, wat meestal stilstand inhoudt. In de raadsvergadering wordt veel en vaak gerefereerd aan wensen van (enkele) bewoners, maar worden maatschappelijke organisaties nauwelijks genoemd.
  In 2040 is er een werkend, toetsbaar en voor de gemeente verplichtend participatiebeleid, waarin burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties vanaf het beginstadium bij het opstellen van beleid betrokken worden. Er is een burgergroep ontwikkeld die voor de belangen van bewoners op komt.
- Ad 3. Bv. Zwolle met waterbeleid (zie bijgevoegd). Energietransitie: beleid voor daken en zonneweides bij andere gemeenten in de RES Noord Veluwe. Ermelo met zonneweides, zonne-energie op daken.

Landschappen - Behoud unieke van Hattem

Hattem is uniek gelegen. De bossen van de Veluwe liggen nergens zo dicht op de IJssel wat de Hattemerpoort ecologisch bijzonder maakt. De Hattemerpoort staat al jaren sterk onder druk, en ondanks dat de strategische waarde van die poort met prachtige woorden beleefd wordt, staan de daden in da dagelijkse praktijk er te vaak haaks op. Uiteindelijk gaat het erom dat die Hattemerpoort werkelijkheid wordt, dat die woorden consequenties hebben. In Hattem komen daarnaast meerdere landschapstypen op een heel klein stukje samen, weer en andere kwaliteit. Dit staat allemaal onder druk, bv. door verrommeling waardoor de differentiatie tussen deze gebieden, dat wat Hattem interessant maakt, langzaam aangetast wordt. De verbinding van mensen aan de omgeving, zoals via een bebouwing die een reflectie is van een lange geschiedenis naar het nu en via groen en

natuur, hoort onder het begrip ‘duurzaam’ en heeft een directe invloed op welzijn. Benoem beter en specifieker in de visie wat behouden dient te worden, versterkt (nieuwe dingen kunnen door contrast benadrukken), of gecombineerd, zodat dit goed tot zijn recht kan komen in omgevingsplannen.

De onderverdeling van Hattem in verschillende delen kunnen we onderschrijven. Volg de inzet van de groenvisie, welke via de groenhoofdstructuur verbindt en tegelijkertijd via openbaar groen verschillen tussen verschillende delen van Hattem benadrukt. In de groenvisie staan enkele doelen die we niet terugvinden in de omgevingsvisie, zoals bv het verhogen van de omgevingskwaliteit bij de Waa. Hattem staat bekend als een groene gemeente. *In 2040* is de gemeente nog minstens net zo groen, maar is de kwaliteit van het groen (in termen van biodiversiteit) verbeterd, meer natuur, levendiger, meer afwisseling, meer kruidenrijke onderbegroeiing, en doorkijkjes en overgangen naar landschappen.

- Bepaalde oude bomen (gemeente, particulier) zijn beschermd, omdat ze oud zijn (rol in biodiversiteit) en / of ze beeldbepalend zijn, of een cultuurhistorische achtergrond hebben.
- Natuur is op allerlei manieren de bebouwing binnengebracht.
    - Randen langs wegen en sloten zijn ingezet voor bloemen en kruiden die hier van nature voorkomen, het maaibeleid is erop afgestemd. Onderhoud is gifvrij en wordt uitgevoerd volgens van toepassing zijnde normen.
    - Natuur-inclusief bouwen en groenbeleid gemeente sluiten naadloos op elkaar aan waardoor (kleine) natuur daadwerkelijk is ontstaan en in stand gehouden wordt.
    - Groen in stad voor water vasthouden en klimaat; De omgevingswet maakt het mogelijk om ‘gebodseisen’ te stellen in bestemmingsplannen. In 2040
    - wordt die mogelijkheid in omgevingsplannen benut.
    - Bosschages zijn aangelegd daar waar nu bestemmingsplan bos is. Of om het beheren kruidenrijke begroeiing te borgen.
    - In 2040 zijn intenties van de wet natuurbescherming bosopstanden in omgevingsplannen omschreven. Behoud de cultuurhistorische waarden die in groen verankerd zijn, of die met groen versterkt kunnen worden.
- *Er is in 2040* een lange termijnplan voor beheer en behoud van de historische groenstructuren in de binnenstad, langs de Apeldoornseweg, etc. Behoud in de binnenstad het dichtstedelijke karakter en de kenmerken die sfeerbepalend zijn voor Hattem als Hanzestad. We vragen ons af of de vereniging Heemkunde al betrokken is bij de omgevingsvisie.
- *In 2040* is zicht op stad beschermd. De verbinding van de stad met de haven (via schilderspalet) is verbeterd. Groene lijn van de Gelderse dijk naar Nieuweweg niet meer onderbroken.

Zet doelen

- Hoeveel platte daken zijn er in Hattem en welk percentage dient in 2040 met groen bedekt te zijn
- Hoeveel bouw is nodig en mogelijk. Hoeveel kan via inbreiding en is hoger bouwen noodzakelijk?

Natuur

Een groot deel van het buitengebied van Hattem bestaat uit Natura 2000. Dit komt in de Hattemse politiek en discussie nauwelijks aan de orde als waarde. In een coalitie-akkoord is geen zin te vinden over natuur en landschap en in een groenvisie mist de uitwerking van voor Hattem zo kenmerkende buitengebied.
Natuur en bebouwing blijven in dit concept van de omgevingsvisie twee verschillende en van elkaar losstaande onderdelen waarbij de mens wel de natuur gebruikt maar natuur veel te weinig het gebied van de mens in kan. Natuur is in de praktijk de makkelijkste en goedkoopste weg. De ontwikkeling aan de Nassaulaan is een voorbeeld van Hattems navelstaren, een ukkepukproject dat jaren kost, niet relevant oplevert, terwijl de grotere opgave en kansen in een groter verband aan Hattem voorbijgaan. Dat het een plaats in een omgevingsvisie krijgt is sprekend voor het niveau van de discussie in Hattem.
In 2040 is de natuur in Hattem beter beschermd, in betere conditie (biodiversiteit, stikstof), en wordt dit domein als waardevol in de politiek gerespecteerd. Burgers hebben een meer vitalere en interessante (groene) ruimte waarin de natuur meer ruimte krijgt en een serieuzere plaats inneemt. Geef rekenschap van eisen vanuit provinciebeleid

Uitloopgebied Hoenwaard voor recreatie.
De visie benoemt de Hoenwaard als uitloopgebied voor recreatie. De Hoenwaard valt onder Natura 2000 en is een beschermd weidevogelgebied (actualisatie 7 omgevingsverordening provincie). Langs de hele IJssel, van Deventer tot aan de randmeren wordt aan natuurontwikkeling gedaan. In deel van gebied wordt van oudsher geboerd (boerderijen zijn enclaves in Natura 2000). In dit boerenland wordt veel aan weidevogelbescherming gedaan en landelijk zijn er allerlei reddingsplannen voor weidevogels omdat deze zwaar onder druk staan en sterk in aantallen afnemen. Verhoging van de recreatie komt erbij en geeft een aanzienlijke verstoring. *In 2040* is dit gebied een goed ontwikkeld weidevogelgebied, natuurherstel van plan Hoenwaard 2040 heeft plaatsgevonden. Kleinschalige recreatie komt in plaats van de huidige bedrijvigheid, en in zoverre dit de basisfuncties van de Hoenwaard niet verstoord. Geen nieuwe wegen en paden. *In 2040* ligt, indien bedrijven verhuizen, er een groene scheiding tussen de uiterwaarden en de nieuwe woonwijken als uitloop om de uiterwaarden te ontlasten., In 2040 Natuur en daarmee recreatie is daarnaast de bebouwde kom ingebracht (zie later) of via Rosenboomspoor, klompenpaden (afwisselende gebieden) naar en in de polder van Hattem (richting Zalk).

Nationaal landschap - De enk, de polder en de Veluwe
De enk en de polder vallen onder nationaal landschap (verordening provincie). Kernwaarde is openheid en behoud van onderscheid stedelijk en platteland. De omgevingsvisie van Hattem zal aan dergelijke eisen dienen te voldoen. Ook voor de Veluwe gelden allerlei wettelijke bepalingen. *In 2040* kan gezwommen worden in een natuurvijver. De polder van Hattem is weer een rijk vogelgebied, geschikt voor recreatie (aanleg klompenpaden).

In 2040 is de cultuurhistorische achtergrond van de enk zichtbaar.

Verbeter Hattemerpoort. *In 2040* is de Hattemerpoort (inclusief ecologische verbindingszone) toe- en doorgankelijk voor wild, en geschikt voor migratie van insecten, en vogels. De natuurwaarden (jncl. de migratiemogelijkheden) op de daartoe aangewezen delen van de terreinen van de sportvelden zijn verbeterd (voorbeeld: ontwikkelingen bij de hockey). Het terrein van Dutch Golf heeft bestemming natuur en is onderdeel van het Gelders Natuurnetwerk en aaneengesloten bij 't Algemene Veen.

In 2040 is er niet meer bebouwing in de ecologische verbindingszone dan nu.

In 2040 liggen er geen zonnepanelen op Natura 2000, ook niet op het terrein aan de Nassaulaan. Dit ligt op een kruising tussen natura 2000 gebieden en is deel van het Gelders natuurnetwerk. Indien de gemeente zich niet in staat acht dit terrein voor 2025 op het vastgestelde natuurniveau te krijgen zoals ze verplicht is, dan is dit overgedragen aan een andere beheerder. Herstel polder. De polder van Hattem was nog niet zolang geleden een rijk vogelgebied. Nu gaan in de zomer bijenvolkeren dood door gebrek aan eten. *In 2040* is er meer biodiversiteit, bv door onderhoud kanten van wegen en sloten, diversiteit aan bomen, etc. De weilanden van Hattem zijn belangrijk voor het open gevoel, wat weer belangrijk is voor de gezondheid van mensen. Het huidige beleidskader geeft geen bovengrens aan zonnevelden op weidelanden, noch stelt het eisen. Het moet duidelijk zijn hoeveel grond de gemeente maximaal wil toestaan voor zonnevelden en waar en hoe groot die per stuk mogen zijn. Houd daarbij rekening met de concurrentiepositie van boeren.

Klimaatransitie

In 2040 is gewerkt volgens zonneladder (deze is in 2020 door raad onderschreven maar wordt nog niet toegepast) en de gemeente heeft leerpunten van omringende gemeenten omarmd en toegepast. De gemeente maakt maximaal gebruik van nationaal en provinciale financiële en andere mogelijkheden.

Daken zijn in 2040 optimaal benut, op een gelijk niveau als de beste 10 % van gemeenten in Gelderland. Schat in hoeveel energie dat oplevert:

- Hoeveel energie uit zonnepanelen op daken; Hoeveel daken moeten vervangen worden om zonnepanelen mogelijk te maken en zijn in 2040 vervangen.
- Nieuwbouwprojecten zijn zo ontworpen dat zonnepanelen optimaal mogelijk zijn;
- % van de bedrijfsdaken is in 2040 bedekt met zonnepanelen (er komt regelgeving waarvan gemeente Hattem gebruik kan maken)
- Creatieve opties zijn onderzocht en daar waar mogelijk benut (taluds, boven parkeerterreinen)

In 2040 is ? aan zonnevelden aangelegd.

- Wielink is gereed (45.000 panelen),
- Bepaal maximum aan hectare zon op weilanden en andere mogelijkheden in de polder. Nb. Dit is niet zozeer een regel die bedoeld is om te beperken, maar om los te maken: soms is een grens de stap die nodig is om ontwikkelingen gericht in gang te zetten en duidelijkheid te krijgen waar een en ander over gaat.
- Energietransitie is gecombineerd met natuurdoelen en met participatie van omgeving.

In 2040 is ingezet op energie besparen:
- Is er op basis van een inventarisatie een plan gemaakt en in uitvoering voor isolatie van woningen;
- Nieuwe industrie is beperkt tot huidige mogelijkheden

Bijlage 2: Reactie en vragen op concept Koers Omgevingsvisie, D66

- waarom 'koers' en geen doel? is de weg belangrijker dan het doel? Beide zou ik zeggen. Pas als je een doel hebt, kan je een dan de stip op de horizon zetten!!
- een vitale stad tussen Veluwe en IJssel, waarom wordt er niet of nauwelijks ingegaan op juist die geografische gegevenheden? En dan moet je logischerwijs ook ingaan op de randen?
- er wordt gesproken over een stip op de horizon. Waar lees ik die wat die stip is die we willen bereiken?
- waarom 2040? in veel Rijksdocumenten spreek men over 2030 of 2050? is het daarom niet beter om beide jaartallen op te nemen? Juist dan kan je spreken over een koers en kijk je of je in 2030 op de goede weg bent en in het juiste tempo om het doel, het juiste doel in 2050 te bereiken.
- Er wordt een voorstel voor de visie , en dan spreekt men over de bestaande kwaliteiten; dat is toch geen visie dat is toch behoudend?
- is het niet juist de vraag waar we met Hattem heen willen in de toekomst? inspelen op verschillende trends is toch geen visie?
- er worden 4 voorbeelden van trends genoemd: duurzame energie; woonbehoefte; extremer weer en beweegvriendelijk. Zijn dit de enige en de belangrijkste? deze trend worden gelegd langs de lat van de belangrijkste principes en uitgangspunten,
- er worden 3 overkoepelende thema's genoemd:
  - vitale samenleving;
  - Samen duurzaam;
  - levendig landschap tussen Veluwe en IJssel
- zijn dit nu de enige thema's? en wat valt eronder deze thema's?
- waar en hoe dragen deze bij aan: Hattem betekenisvol zelfstandig? Het huidige collegeakkoord . Of moet dat niet worden: Hattem weerbaar, krachtig , zelfbewust en toekomstbestendig
- zelfstandig ? Wellicht het doel en de uitdaging van de volgende collegeakkoorden?
- hoe en op welke wijze dragen thema's of doelen bij aan: Hattem financieel weerbaar, met structureel sluitende begrotingen?
- hoe en op welke wijze dragen de thema's bij aan het in stand houden, uitbreiden en versterken van
- Hattems voorzieningen niveaus, zoals winkels, sociaal cultureel, sport, verengingen etc.?
- hoe en op welke wijze dragen de thema's bij aan het versterken van de bestuurskracht van Hattem?
- hoe en op welke wijze dragen de thema's bij aan: "wonen is een grondrecht", (zie art. 22 van de Grondwet); let op: voor 30 nieuwbouwwoningen op Het Veen waren er 800! gegadigden; 3x een derde uit Hattem, Zwolle en de rest van Nederland. Vrije vestiging is wettelijk vastgelegd.
- Maar faciliteren wij het grondrecht van ruim 250 Hattemers op Goed Wonen en een Prettig Leven in Hattem? Het mogelijk maken en ondersteunen van Hattemse wooncorporaties, zou dat wellicht dichter bijbrengen?

pag. 2. Duurzaan Hattem

- economisch en cultureel centrum; - ondernemend stadje;
- knooppunt ruimtelijk en maatschappelijk;
- hechte en vitale samenleving; - dorpse sfeer; - menselijke maat;
- dat is een redelijk compleet en limitatieve opsomming; doch zullen gestructureerd langs fysieke, maatschappelijke en abstracte meetlatten moeten worden gelegd, anders leidt het algauw tot een ratjetoe aan zgn wenselijke en modieuze opsommingen, van "wel leuk en we zien wel"

- dus: ingrijpen, sturen en fysiek ingrijpen en bepalen op terrein van: Ruimtelijke ordening; wonen, verkeer, bedrijven, winkels, sport- culturele-, sportvoorzieningen, etc. etc.
- dus ook : ingrijpen, sturen en bepalen maatschappelijk terrein: welzijn; welstand, milieu, zorg,
- veiligheid sociale cohesie, gezondheid, etc.
- en ook: sturen en bepalen op terrein van abstract: ambitie, tijdsduur, tijdshorizon, beïnvloedbaarheid; haalbaarheid, ed.
- en we moet ook wat, wat vinden en wat doen t.a.v.: overheden Prov, Rijk; grensgebiedenranden van Hattem , als daar zijn IJssel/Zwolle, Oldebroek, Heerde en geld- wat vinden we hier van? wat willen hiermee? wat gaan we er aan doen?

Vitale samenleving; koers op weg naar 2040 (1)

- onduidelijke opsomming van soms algemeenheden , soms constateringen; soms wensen soms ingrepen ; beter is eerst de huidige situaties beschrijven; daarna knelpunten en vervolgens oplossingen
- bv. derde bullit: 'voorzieningen worden geclusterd', is dat nu niet het geval? willen we dat wel? welke voorzieningen?
- bv . 4e en 5e bullit; Hattem heeft een gezonde en sportieve samenleving; we maken werk van een gezond Hattem..... dat hebben we toch al zie de voorgaande bullit?

Vitale samenleving; koers op weg naar 2040 (2)

- een ratjetoe van maatschappelijke en fysieke wensen, ingrepen en doelen; knippen in: fysiek, maatschappelijk en overig. En een scheiding maken in constateringen, wensen en ingrepen en alles op het juiste en vergelijkbare abstractie- en haakbaarheids niveau
- bv. 5e bullit: jonge gezinnen en ouderen wonen bij elkaar. Is dat zo, willen we dat hoe doen we dat dan, hoe realiseren we dat...?
- bv. 6e bullit: we bouwen passende woningen en levensloop bestendige wijken voor de eigen woningbehoefte Mooie wensen, maar zonder heldere, meetbare criteria niet realiseerbaar. en 'voor de eigen woningbehoefte' niet mogelijk zonder nadere/verdere sturing, welke.....? ook niet haalbaar.
- We bouwen zoveel mogelijk binnen de bebouwde kom. Slechts zeer ten dele mogelijk en dan alleen met actieve grondpolitiek en een forse bijdrage uit de overheidskas. Is een mix van inbreiden en uitbreiden met vereffening van grondkosten niet een betere en meer haalbare optie?

- bv. laatste bullit: toevoegen de gemeente draagt zowel in financiële al is voorwaarde scheppende zin bij aan Het Voerman- Anton Pieck en Bakkerij museum, de Hattemse kunstkring etc.

Samen duurzaam; koers op weg naar 2040

- wederom een opsomming van wenselijke, soms haalbare, soms onhaalbare , soms niet "Hattems- competentie-dromen". Dus contra productief.
- Hattem zal nooit energie neutraal worden, te klein grondgebied (en we moeten ook nog woningen bouwen en we willen een mooi landelijk gebied behouden, enz.
- verder bv bullit 5; we stimuleren een afvalloze samenleving ... misschien in 2140...? De rijksoverheid moet als eerste ingrijpen in die richting, dan kunnen gemeente dat op lokaal niveau verfijnen
- bv. op een na laatste bullit: warmte transitie; is duur maar we willen geen problemen voor mensen met een kleine portemonnee! Hattem trekt daar de eigen beurs voor? en dat kost ? en daarmee worden we artikel 12 gemeente? en dan worden we gedwongen tot fusie met bv Zwolle? willen we dat?

Levendig landschap tussen Veluwe en IJssel; koers op weg naar 2040

- een betere koers-opzet t.o.v. de voorgaande; alleen moet de 3e en de laatste 2 bullits op een ander 'koersblad' bv wonen/fysiek/voorzieningen ed.
- de andere bullits wel aangeven wat de problemen/zorgen zijn en wat de verbeteringsoplossingen (moeten) zijn.
- bullit 3: goed punt; zou kunnen worden uitgewerkt in bv we stimuleren, organiseren zelf als Hattem: het ontwikkelen van 2 of 3 buurtschappen in de polder van bv. één of twee van 20-50
- woningen en één van 200-300 woningen met een sterk gemeenschappelijk dorps/landelijk karakter, die wij samen met en door lokaal geïnteresseerden ontwikkelen en vormgeven.
- nog een: denk eens na over de mogelijkheid om een kunstenaarsnederzetting te ontwikkelen op potentieel drijvende woningen nabij het veer. Ruimte voor "een nieuwe Voerman", misschien zelfs
- een dependance van de Hattemse musea; uitstekend voor het aantrekken van toeristen en de
- Hattemse economie.
- vooruit nog een: in de uiterwaarden tussen spoor-en Zwolse brug een outdoor sport trainings/ faciliteit/park
- de laatste bullit: samenwerking met andere gemeente is wezenlijk en belangrijk. Dan hebben we het over de fysieke grenzen met Zwolle /IJssel; Oldebroek/A50 en Wapenveld/Heerde/uiterwaarden.
- De fysieke vormgeving van deze randen kunnen en moeten worden benut (en niet dat een gemeente grote windmolens plempt nabij de gemeente grens!). Het zijn geen rest gebieden, maar kans gebieden. Daar moet op intensieve wijze aan en mee gewerkt worden. De voorstellen van Hattem zijn:

- verdere verbindingsvoorzieningen: meer en betere fiets en speed pedalec verbindingen naar de omliggende gebieden; een betere fiets/knooppunten verbinding met de Veluwe; èn zoals de CU heeft aangegeven een nieuw treinstation in Hattem. Het is goed om deze plaats daarvoor reeds nu te bepalen. Dus als dat serieus wordt gevonden, ook serieus stappen in die richting zetten!!
- meer woningbouw, we hebben in Nederland een wooncrisis; Zwolle heeft een ruime rijksopgave te vervullen; Hattem steekt een bereidwillige hand uit. De synergie van deze opstelling zal/moet bijdragen aan bv. de (financieel dure) verplaatsing van Saturn en enkele grote bedrijven (bv PT&T) van 't Veen. We krijgen dan een uitstekende inbreidingslocatie tussen Stationslaan en Kastanjelaan

Koersen op karakter

- de genoemde overkoepelende principes en uitgangspunten zijn NIET compleet en helder en arbitrair genoeg en daarom niet bruikbaar voor de verdere uitwerking. Ook heb ik hiervoor al aangegeven dat slechts 3 thema's ook niet voldoende zijn. Het moeten er meer zijn; wellicht in nog nader te bepalen gewicht en prioriteit. Waarbij haalbaarheid en wenselijkheid nader dienen te worden geadstrueerd.
- er worden 8 deelgebieden onderscheiden. Op zich een aardige gedachtelijn en aanpak. Doch op z'n minst is een 9e gebied nodig te weten het gebied tussen de woongebieden en de A28. Hoe noemen we dat? Nieuw Hattem? Het is een rommelig gebied met de vele doorsnijdingen van wegen spoor, onduidelijke/grote bedrijven. Een verder nader te bepalen structurering is nodig. Dat kan pas als er één of enkele na te streven karakters voor dit/deze deelgebieden zijn geformuleerd.

De laatste 2 alinea's zijn zeer wezenlijk en moeten daarom uiterst goed besproken worden alvorens we deze gaan vaststellen. Hoe krijgen we helder en gedragen de karakter en de identiteit van elk (deel)gebied beschreven? zo niet dan moeten we die maken/bepalen.

Huidig karakter Binnenstad

- ontbreekt: wonen; winkels; verkeer /parkeren, ... e.d.

Koers Binnenstad

- een aardig begin; knippen in: fysiek; voorzieningen; visie/praten/ doen.
- bullit 4: toevoegen: en ook voor iedereen die in Hattem op bezoek wil komen
- op 3 na laatste bullit: vormgeven/laten beleven van de oude omwalling/stadsmuur van vroeger rondom Hattem

Huidig karakter Woongebieden

- lijkt aardig, maar is maar een heel summiere beschrijving. Veel (deel)woongebiedjes zijn ook saai en indifferent en nodigen daarom ook niet uit tot onderlinge saamhorigheid. Dus werk aan de winkel.
- Nuttig en werkbaar is daarom de verschillende gebiedjes apart te beschrijven. Pas dan kan er goed en onderscheidend aan dat karakter worden gewerkt

Koers Woongebieden
- een rommelige opsomming van deels volkshuisvestelijke: wensen? - doelen? - opgaven?dit hoort meer thuis in de Woonvisie gebaseerd op woonbehoefte verkennen. Waarbij, met de kop in het zand/met een grote boog om de wettelijke vrijheid van (woon) vestigingsplaats wordt gelopen. Het kan dus niet/is wettelijk niet realiseerbaar.
- voldoende..... wat is voldoende? Geef indicatief aan wat we volkshuisvestelijk willen, wat is onze visie, wat is onze ambitie, wat is er voor nodig?

- ik doe een volkshuisvestelijke poging: verhouding: huur 40%; koop 60% huurdeel: sociale huur (tot € 750) 25%; middenhuur *(tot € 1000) 10%; vrije sectorhuur 5%, koopdeel: sociale koop (tot € 310.000) 5%; midden koop (tot (€ 450.000); dure koop 25% (schuif naar believen, doch hou rekening met de huidige realiteit en kies voor ambitie!)
- een volgende keuze/ambitie hoeveel inwoners wil Hattem hebben/krijgen? nu zijn er 12.217 inwoners; er staan op de huidige plancapaciteit van het college ca. 900 woningen; met de bezettingsgraad van 2,1 zou e.e.a. leiden tot ca 1900 nieuwe inwoners. is het dan gek om te streven naar een inwonertal van ten minste 15.001 inwoners in laten we zeggen in 2030?

- En wat mooi is dan kan het aantal raadsleden groeien naar 17. De bezoldiging van College, Raad en ambtenaren kan daardoor ook iets groeien. Goed om de huidige kwaliteit te behouden en zo nodig te versterken. Goed om meer dan een volwaardige gesprekspartner in de regio en voor Zwolle te blijven. Ook dat is van belang om Hattem structureel en langjarig zelfstandig te houden.

- natuurlijk is de eerste keuze voor nieuw bouwlocaties binnenstedelijk/binnen de bebouwde kom. en dan hebben wij het over (voormalige) bedrijfsterreinen. Als eerste is dat het (voormalige) bedrijfsgebied 't Veen. Maar ook locatie Saturn en (delen van) De Netelhorst. Daarnaast zijn er ook nog diverse indifferente gebiedjes tussen Assenrade en de A28 die uitstekend geschikt zijn voor woningbouw.
- Steeds zal er voor elk gebied een duidelijk karakter/identiteit moeten worden bepaald. Om op die wijze aan te sluiten bij de kleinschalige/dorpsgerichte/samen-zijnde identiteit van Hattem. Er is ruim voldoende ruimte om ook deze nieuw wijkjes/buurschappen in het groen te situeren
- in deze paragraaf is het wel op zijn plaats de situering van nieuwbouw qua woningtype aan te geven. Senioren woningen, veelal nul-trede woningen (bv appartementen) nabij de voorzieningen. bv de binnenstad of buurtwinkelcentra. Dat geldt in belangrijke mate ook voor de huisvesting van

jongeren. Gezinnen, al dan iet met kinderen verkiezen vaak een tuin, dus ligt het voor de hand deze te situeren in de huidige of toekomstige woongebieden. en .....

Huidig karakter Enken en Kampen

- dit gebied wordt Enken en Kampen genoemd, maar daar is helaas weinig van over die deze benaming nog zou kunnen dragen in sommige delen zijn er nog wel kenmerken te vinden, maar deze zijn steeds minder manifest.
- de sfeer is er nog wel aanwezig; je proeft het in de mensen; de eigenzinnige uitstraling . en ....

Koers Enken en Kampen

- niet alleen versterken Kampenlandschap, maar op sommige delen opnieuw vormgeven. eventueel kleinschaliger, maar wel met de oorspronkelijke beplanting om de enken en kampen een nader te bepalen deel kan bebouwd worden, onder voorwaarden dat een ander deel open moet blijven. Geen lint bebouwing maar kampen/enken bebouwing.dit geldt voor zowel noord als zuid.

Huidig karakter Uiterwaarden

- de uiterwaarden zijn erg lang, de gehele oostzijde van Hattem tot aan de IJssel en bovendien van redelijk smal tot erg breed. Om die reden is het nuttig en nodig de uiterwaarden in een aantal delen te beschouwen.
- te denken is bijvoorbeeld: A.: noordelijke deel, van gemeentegrens Zalk tot aan de Hanzeboog; B.: van Hanzeboog tot aan brug Hoenwaardseweg; C 1.: van Hoenwaardseweg tot aan de IJssel; C2.: van Hoenwaardseweg tot aan Kanaaldijk en tot aan gemeentegrens Wapenveld. deze 4 delen zijn behoorlijk verschillend, in karakter dus en verdienen daarom specifieke benadering in zowel bescherming, gebruik en mogelijkheden.
    - karakter A: echte uiterwaarden; vrij overstroombaar; echt onderdeel van de IJssel en natuur
    - karakter B: meer gebruiksdeel ; toegankelijk; IJselstein/Jachthaven/toegang en vertrekplek het klein veer;
    - karakter C1; economisch in gebruik door boerderijen
    - karakter C2: indifferent gebied tussen Hoenwaardseweg en de Kanaaldijk doorsnede door het Apeldoornskanaal; extensief in gebruik als weidegebied voor koeien ed. gedeeltelijk bereikbaar en toegankelijk; lagere belevingswaarde

- waarom staat er: agrarisch bebouwing in de Hoenwaard en niet agrarische bebouwing is belangrijk in de Hoenwaard; vergelijk met de Hoenwaard is belangrijk voor recreatie er zou ook kunnen staan in de Hoenwaard is recreatie. Kortom pas op om bij een beschrijving van een huidig karakter een waardeoordeel aan te geven!

Koers Uiterwaarden

- in het verlengde van de hierboven aangegeven wens om dit gebied, de uiterwaarden splitsen in 4 delen is het beter en duidelijker om 'de Koers' ook te koppelen aan elk specifiek deel. hiermee voorkom je onduidelijkheid, vaagheid als je schrijft: bij bullit 1: 'versterken natuurwaarde' en bij bullit 2 'nieuw ontwikkel perspectief bewoners en ondernemers'. op die manier kan alles of kan niks....

    - A.: noordelijke deel, van gemeentegrens Zalk tot aan de Hanzeboog; open houden; nadruk op natuur; eventueel binnen grenzen extensief landbouwgebruik; vogels; water berging
    - B.: van Hanzeboog tot aan brug Hoenwaardseweg; uiterwaardendeel tegen de stad, gebruik voor en door de stad, recreatie, deels verblijf, deels bezoek. Toeristische mogelijkheden benutten en versterken van stad, jachthaven, camperplaats naar eventueel te ontwikkelen bootjes camping; drijvende kunstenaars woningen e.d.
    - C 1.: van Hoenwaardseweg tot aan de IJssel, huidige landbouw/ boeren bedrijven in overleg en samenspraak omvormen naar ecologische kringloopbedrijven; die gezamenlijk zodanig in de markt wegzetten voor een goede boterham voor de boeren en veel aanloop van toeristen/klanten van deze bedrijven
    - C2.: van Hoenwaardseweg tot aan Kanaaldijk en tot aan gemeentegrens Wapenveld; het deel tussen Apeldoornse kanaal en de Hoenwaardse weg zal onderdeel blijven uitmaken van de landbouwbedrijven; het deel tussen Apeldoornse kanaal en de Kanaaldijk valt eigenlijk uiteen in twee stukken; deWiesenbergsche Kolk en het deel van de Sluis via de Landgoed de Hezenberg naar het Sluisje Hattem en het hoogspanning trafostation. De Wiessenbewrgsche Kolk kan en moet veel meer toegankelijk worden gemaakt als wandel gebied met veel zorg voor vogels, land/waterdieren en dus biodiversiteit; her andere grotere deel zal grotendeels in gebruik blijven voor landbouw; doch een strook aansluitend aan de Kanaaldijk kan geschikt gemaakt worden voor lange(re) wandeltochten; laten we zeggen "een groot rondje Hattem"

Huidig karakter Polders

- wat ik al eerder aangaf het is nuttig en nodig om 'dit gebied' of deze 'aanduiding' te splitsen in meerdere delen, pas dan kan een betere beschrijving/karakter worden aangegeven en vervolgens ook een helderder koers in discussie worden gebracht.
- de hoofdverdeling zou zuidelijk (Z)noordelijk(N) van de A28 behoren te zijn. vervolgens lijkt het nuttig om het zuidelijke deel te splitsen in 3 delen:
- Z1- het deel tussen Assenrade en de spoorlijn;
- Z2 - het deel tussen spoorlijn en de Zuiderzeestraatweg en
- Z3 - het deel tussen Zuiderzeestraatweg en de A28 het noordelijk deel van 'de polders', het gedeelte tussen de A28 en de gemeentegrens met Zalk is wel veel eenduidiger doch kan met enig inlevingsvermogen toch ook in 3 delen kunnen worden beschouwd; twee ten oosten van de Oostersedijk en één ten westen.
- N1 - het deel tussen Ierstweg en de Geldersedijk;

- N2 - het gedeelte in het uiterste noorden tussen Geldersedijk en de Gelderse Kolk
- N3 - in het midden van de Oostersedijk ter hoogte van 't Zand

karakters:
- -Z1 - een open polder gedeelte met niet veel beleving, wat eigenlijk ligt te wachten op de volgende uitbreiding van Assenrade. In het oostelijk deel ligt de nieuwe ijsbaan, die aanleiding zou een uitnodiging zijn voor meer sport gerelateerde functies –
- Z2 - de aanwezige bebouwing aan de zuidzijde van de Zuiderzeestraatweg heeft de sfeer van een kleine lokale gemeenschap; deze gemeenschap zou goed kunnen worden uitgebreid en worden versterkt.
- -Z3 - een vrijwel geheel open gebied, behalve in het midden langs de Oosterse dijk daar staan enkele woningen

Koers Polders
- zoals hierboven bij karakters polders kan een onderscheid worden gemaakt in 2x3 karakters/ deelgebieden voor elk deel behouden, versterken en benutten karakter en potentie
- Z1 - gebied geschikt voor woningbouw zoals Assenrade; wat kleinere dichtheid door veel natuur tussen de woonblokken / woongroepen wellicht hier meer sportvelden (denk eens goed na of de voetbal van Hattem/Hatto Heim hier naartoe verplaatst kan worden. betere bereikbaarheid direct een goed parkeervoorziening; de meeste clubleden zullen nu al in Hattem noord wonen. Dus veel kunnen naar het voetbalveld op de fiets. (n.b. de vrijgekomen voetbal velden geschikt maken voor woningbouw. de revenuen hiervan investeren in de nieuwe voetbalvelden)
- Z2 - de huidige bebouwing uitbreiden langs Zuiderzeestraatweg en Weerdweg uitbreiden en gebruiken om het dorpse karakter van dit gebied te versterken. de driehoek Weerdweg-Zuiderzeestraatweg en spoorlijn verkennen of hier een nieuw NS-station Hattem kan komen.
- Z3 - een open gebied uitstekend geschikt voor vrijstaande villabouw, net zoals in Zwolle direct voorbij de oude IJsselbrug tussen Oude Veerweg en A28
- N1 - polder gedeelte cirkelvormig omsloten door de Ierstweg. Uitstekend geschikt om hier buurtschap/buurtdorp Ierst te ontwikkelen. 200 á 300 woningen ronde een buurthuis
- N2 - aansluitend bij het huidige buurtschapje uitbreidingsmogelijkheid met ca. 20-30 woningen versterken van het huidige karakter. Dat kan bv middels een wooncoöperatie, eigen bouw dus.
- N3 - ronde het huidige buurtschapje 't Zand uitbreidingsmogelijkheid met 20-30 woningen, Dat kan bv middels een wooncoöperatie, eigen bouw dus.

Huidig karakter Veluwe
- in z'n algemeenheid een saai dennenbos. Donker, slecht toegankelijk niet veilig. Lage natuurwaarde

Koers Veluwe

- het gebied meer open en toegankelijk maken. Nagaan of een substantieel deel van de naaldbomen vervangen kunnen worden door loofbomen. Delen openmaken door het creëren van nieuw kampjes.
- t.b.v. de kosten zouden er een beperkt aantal bouwkavel gecreëerd kunnen worden meer wandel en fietspaden t.b.v. dagrecreatie.
- geen zonnepanelen op de voormalige vuilstort.

Huidig karakter Veluwerand

- ondanks dat dit gebied gekenschetst kan worden als 'het overgangsgebied tussen Veluwe en de uiterwaarden', is dat als zodanig nauwelijks te zien, te beleven te her- en onderkennen. het gebied is behalve op enkele plekjes een helder en herkenbaar overgangsgebied. het is een ratjetoe van plekken doorsneden door verkeerswegen. de villawijk - de Apeldoornseweg - de sportvelden - kanaal en Kanaaldijk - afrastering - laaggelegen en heel brede uiterwaarden -en in de verte de IJssel

Koers Veluwerand

- behouden en versterken groen karakter en dit meer open maken en begaanbaar maken
- creëren van een sterke toegankelijke ecologische en beleefbare en begaanbare verbinding tussen Veluwe en IJssel
- verplaatsen van de voetbalvelden van Hattem en Hattem Hein naar Hattem noord - de vrijgekomen gebieden benutten voor woningbouw met daartussen ruime groen corridors noord- zuid
- recreatie mogelijkheden toestaan / stimuleren binnen de natuurwaarden

Huidig karakter Bedrijvenparken

- bedrijvenpark H2O is goed in ontwikkeling
- bedrijvenpark Netelhorst loopt achter, heeft eigenlijk ook geen karakter

Koers Bedrijvenparken

- H2O dient een specifiek 'eigen karakter te krijgen, zowel qua ruimtelijke/stedenbouwkundige invulling. Het soort bedrijven, de architectuur en de kleurstelling en uitstraling dien elkaar te ondersteunen en te versterken.
- bedrijvenpark Netelhorst doet er goed aan om hier bij aan te sluiten. Dat zal de levensvatbaarheid, de herkenbaarheid en het verdienvermogen vergroten

D66, Hattem 08-03-21

Bijlage 3: Nagekomen reacties

Onderstaande reacties van het **Participatieraad en Powered by Hattem** zijn ruim na sluiting van de participatieronde binnengekomen en daarom niet in bovenstaande beantwoording meegenomen. Het voorstel is om beiden aan te geven dat ze weliswaar niet in het verslag van de participatie zijn meegenomen, maar wel inhoudelijk zullen worden meegenomen bij de uitwerking van de Omgevingsvisie. Beide organisaties maken bovendien deel uit van het overleg met de stakeholders en kunnen dus ook langs die weg nog hun inbreng leveren.

Participatieraad

(ontvangen 8 april 2021)

Als participatieraad willen we n.a.v. het Koersdocument Omgevingsvisie graag het volgende laten weten: We ondersteunen de visie en zien dat een flink aantal doelen in met name het thema “Vitale samenleving” het sociaal domein (kunnen) raken. Hieronder geven wij daarvan enkele voorbeelden welke niet uitputtend zijn bedoeld.
Graag willen we als participatieraad op de hoogte gehouden worden van het uitvoeringsplan wat naar aanleiding van deze visie gemaakt gaat worden. Zeker daar waar het gaat om de onderwerpen die het sociaal domein raken. Wij vragen u dan ook om de participatieraad niet alleen op de hoogte te houden maar ook te betrekken bij (de opstelling van) het uitvoeringsplan. Voorbeelden waarbij de participatieraad betrokken zou kunnen / willen zijn:

- *Voorzieningen worden zoveel mogelijk geclusterd en we zien deze als ontmoetingsplaatsen van inwoners en activiteiten.* Opmerking: zijn dit ook de voorzieningen die ten goede komen aan het welzijn van de individuele mensen en hoe zorgt de gemeente ervoor dat de groepen voor wie dat van belang kan zijn worden bereikt en er ook aan mee kunnen doen?
- *Bij ondersteuning- gericht op meedoen in de samenleving- wordt er eerst gekeken naar het eigen, sociale netwerk en de financiële mogelijkheden van mensen*. Opmerking: Tot hoever gaat dit 'kijken’ naar een eigen netwerk, wat te doen met mensen die dat niet hebben? Evenzo m.b.t. de financiële mogelijkheden? In de intro van het koersdocument is sprake van de 'menselijke maat'. Wat ís de menselijke maat hierin?
- *We zetten in op het realiseren van betekenisvolle sociale netwerken rondom Hat-temers, gericht op minder eenzaamheid en minder overbelaste mantelzorgers.* Opmerking: Wat is de rol van de gemeente hierin?
- *Met maatschappelijke organisaties, zorg- en welzijnspartners werken we samen om maatschappelijke doelen en effecten te bereiken*.

Voor alle bovengenoemde punten geldt de vraag: wat zijn de maatschappelijke doelen en effecten en hoe worden deze gefaciliteerd?
Zoals al eerder genoemd, wordt de participatieraad graag betrokken bij het vervolg van / op het koersdocument.

Met vriendelijk groet, Participatieraad Hattem

Powered by Hattem

(ontvangen 21 april 2021)

Reactie Energie Coöperatie Powered by Hattem (PbH) op het voor de Omgevingsvisie Hattem 2040 begin maart 2021 opgestelde Koersdocument Hattem: Samen op weg naar 2040.

Geacht college van burgemeester en wethouders en leden van de raad van de gemeente Hattem

Graag willen wij reageren op het Koersdocument en aangeven hoe PbH haar inbreng wil leveren bij de energietransitie in Hattem.

Powered by Hattem als plaatselijke energie coöperatie
PbH is actief als coöperatie van, door en voor haar leden. En probeert zoveel mogelijk duurzame energie te laten opwekken en te verkopen aan grotere energieleveranciers of inzetten voor lokale projecten. PbH is er niet primair op gericht om energiebesparing te bevorderen. Daarvoor is Veluwe Duurzaam door de gemeente aangewezen.

2. Hoe vult PbH haar rol in?
Om haar energie opwekkende taak uit te kunnen oefenen, wordt PbH eigenaar van tot nu toe alleen zonnepanelen installaties. De grond/ het gebouw waarop de zonnepanelen worden gelegd blijft eigendom van de huidige eigenaar. Aanleg, onderhoud en verzekering is een taak van PbH. De eigenaar ontvangt eventueel een vergoeding van PbH voor het beschikbaar stellen van grond/gebouw. PbH heeft een contract gesloten met Greenchoice voor afname van de door PbH opgewekte stroom. Ook met andere energieleveranciers kan een contract worden afgesloten. PbH wekt nog geen stroom op met windturbines (klein- of grootschalig) of warmte om te voldoen aan de komende warmtevraag. Met de komst van de Energiewet, die voor eind 2021 voorzien is, kan de rol van PbH als plaatselijke energie coöperatie worden versterkt.

3. PbH en de RES Noord-Veluwe en de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening Hattem
PbH is betrokken bij het nadenken over de RES Noord-Veluwe. De vertaling van de RES N-V (in 2030 60% duurzaam, 10 x zoveel als nu) zal in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening Hattem moeten worden uitgewerkt. Bij de inspraak kon een mening over 3 strategieën worden gegeven.
In het nu ter inspraak voorliggende Koersdocument Hattem 2040 komt de energievoorziening op diverse plekken aan de orde: Uit Koers op weg naar 2040 Inwoners, ondernemers/bedrijven, Powered by Hattem en onze ketenpartners actief betrekken en ondersteunen bij het verduurzamen van Hattem Energieneutraal worden: energiebesparing en duurzaam opwekken van elektriciteit (zon en/of wind). Zonnepanelen op daken hebben prioriteit, maar aanvullend moet ook naar andere manieren om

energie duurzaam op te wekken, bijvoorbeeld met zonnevelden en/of windturbines, worden gezocht. Hattem neemt hierin haar verantwoordelijk en zet daarbij realistisch in op ontwikkelingen, die passen bij het Hattemse karakter en de lokale vraag Warmtetransitie inzetten: in 2050 vindt verwarming alleen nog plaats via alternatieve bronnen voor aardgas. Reële opties voor Hattem zijn restwarmte van de waterzuivering, warmte uit oppervlaktewater en elektrisch verwarmen (all electric). Hierbij is het belangrijk dat deze ontwikkelingen niet tot problemen leiden bij mensen met een kleine portemonnee. Stimuleren van duurzame mobiliteit, met schone en stille voertuigen (onder meer het gebruik van elektrische auto's en e-bikes). Faciliteren en stimuleren van fietsgebruik.

Uit Koers Levendig landschap tussen Veluwe en IJssel
Blijven inzetten op sterke fysieke verbindingen (fiets, openbaar vervoer en auto) om economisch, recreatief en sociaal verbonden te blijven met de omgeving. Fietsers en voetgangers staan op één in Hattem, ook met het oog op gezondheid. Samenwerking met andere gemeenten (bijvoorbeeld als het gaat om de energietransitie en woningbouw) is belangrijk. Wij vinden zowel verbondenheid met de sterke economische regio Zwolle als samenwerking op de Veluwe zeer waardevol. Maar ook andere samenwerkingsverbanden zijn van belang, zoals regio Midden-IJssel/Oost-Veluwe en natuurlijk het Hanzestedenverbond.

Uit Koers woongebieden
Duurzaam maken van bestaande woningen. Nieuwe woningen worden gasloos gebouwd. Stimuleren van ‘natuurinclusiviteit ’(ruimte bieden voor planten en dieren)

Uit Koers Polders
Ruimte bieden voor kleinschalige zonnevelden op agrarische grond, mits A. de opbrengsten bijdragen aan transitie naar een duurzamere landbouw, B. er sprake is van een goede landschappelijke inpassing en C. het bodemleven in stand wordt gehouden.

Uit Koers Veluwe
De vuilstort als locatie voor duurzame energieopwekking (met zonnepanelen).

Uit Koers Bedrijvenparken
Bedrijvenpark H2O ontwikkelen als een duurzaam (‘all-electric’) bedrijventerrein (bijvoorbeeld door zonnepanelen op daken en boven parkeerterreinen), dat kansen biedt voor grootschalige (logistieke) bedrijven dankzij de ligging nabij het knooppunt Hattemerbroek (A28-A50). Op H2O is ruimte voor bedrijven tot milieucategorie 5.1. Kansen benutten voor verduurzaming van bedrijvenpark Netelhorst (zonnepanelen op daken, benutten

van restwarmte van de waterzuiveringsinstallatie). Kansen benutten voor klimaatadaptatie (tegengaan wateroverlast, droogte, hittestress) bij de (her)inrichting van bedrijfspercelen.
Het Koersdocument geeft niet aan met welke maatregelen de realisatie van de verduurzaming gaat worden gerealiseerd. Een vertaling van het Koersdocument naar de Omgevingsvisie en de bijbehorende Omgevingsverordening is nog niet toegevoegd.

4. Hoe kan PbH een rol gaan vervullen bij de invulling van het Koersdocument en de Omgevingsvisie en verordening?
Om goed inzicht te krijgen waar Hattem staat in de energietransitie is het wellicht zinvol om, zoals dat tegenwoordig heet, een Hattems dashboard energietransitie te ontwikkelen. Waarin zichtbaar wordt wat er nu al gerealiseerd is en door wie. Wat de kosten per kWh waren. Wie welke plannen heeft tegen welke kosten en met een planning erbij. En aan welke knoppen er kan worden gedraaid om de doelen wel te halen. En wat dat de gemeenschap gaat kosten. Het dashboard kan natuurlijk ook in RES verband worden opgesteld.

PbH wil als toetsingscriteria bij activiteiten ter bevordering van de energietransitie een aantal uitgangspunten hanteren, die een plek zouden moeten krijgen in de op te stellen Omgevingsvisie en zo nodig de omgevingsverordening:
Alle mogelijkheden om zonne-energie op daken of anderen locaties te realiseren moeten worden aangepakt. Vooral bedrijfsdaken en loodrechte wanden moeten in aanmerking komen.
De gebruiker en de vervuiler betaalt de kosten van het opwekken en benutten van energie. Dit betekent, dat wordt nagestreefd, dat elk huishouden en elk bedrijf zelfvoorzienend met duurzame energie wordt. Lukt dat op eigen locatie niet, dan kan PbH stroomcertificaten aanbieden. De verborgen impact van de inzet van duurzame en fossiele energiebronnen op alle terreinen (gezondheid, voor mens, plant en dier sociale gevolgen etc.) moet in de prijs worden opgenomen.
Als eerste moet op het verduurzamen van de bestaande bouwwerken (huizen, bedrijfspanden etc.) worden ingezet. De inzet van tussenopslag op plaatselijke schaal (accu's, Elektrische Voertuigen (EV's), warmtepompen) moet op korte termijn worden uitgewerkt.
De ombouw van de mobiliteitsbehoefte naar EV's moet door de inzet van deelauto's en diverse laadpleinen met een maximale loopafstand van 300 meter tussen woning en laadmogelijkheid worden vormgegeven.
In Noord-Veluws verband moet aan de inzet van smart grid mogelijkheden en deelauto worden samengewerkt. Een eerste aanzet is dat het parkeren van voertuigen op de openbare weg als een vorm van weggebruik plaatselijk moet worden belast. Met de opbrengst kunnen centrale parkeervoorzieningen met laadmogelijkheden en deelauto plaatsing worden betaald. De kansen om kleinschalige windturbines op huizen en gebouwen te plaatsen (denk aan de oude TV antennes) moeten worden onderzocht en zo mogelijk worden bevorderd.

PbH is niet de centrale participatievertegenwoordiger van de Hattemse burgers.
Bij de koers Polders willen wij nog opmerken: Onduidelijk is hoe het aandeel van de gemeente Hattem in de opgave van de RES Noord- Veluwe kan worden gerealiseerd tegen de achtergrond van een zo sterk beperkend uitgangspunt als hier is verwoord. En dat terwijl de RES vooral kijkt naar de periode tot 2030 en de omgevingsvisie 2040 als stip op de horizon hanteert. Met kleinschalige zonnevelden op agrarische grond gaan we het niet redden. We moeten ook naar meer schaalgrootte kijken, bij voorbeeld als onderdeel van de herstructurering van de landbouw in de richting van kringlooplandbouw met meer potentie voor vergroting biodiversiteit en natuurwaarden. Daarnaast is het noodzakelijk om in het grensgebied van de 3 gemeenten Oldebroek, Hattem en Kampen windturbines te realiseren, eventueel ook op Hattems grondgebied. Daarvoor wordt ten onrechte totaal geen ruimte geboden in het koersdocument.

Graag blijven wij met u in gesprek om vorm te geven aan de energietransitie en mee te denken hoe dit in of door onze Hanzestad gerealiseerd kan worden.

Het bestuur van Powered by Hattem.